

De Groenling

Afdelingsblad IVN en KNNV Oost-Achterhoek

Nummer 8 Voorjaar 2026

Verlagen van de activiteiten van de afgelopen maanden

en andere wetenswaardigheden

ivn natuur
educatie &

Natuurvereniging
KNNV

BURO COLLOU

TUIN & LANDSCHAPSONTWERP

Tuin- en landschapsonwerp voor overheden, instellingen en particulieren:

- Beleef- en beweegtuinten
- Openbare ruimte
- Natuurinrichting
- Tuinen en boerenerven
- Landschappelijke inpassingen

Buro Collou Looweg 10 7152AL Eibergen
 E: jac@burocollou.nl T: 0545-479765 www.burocollou.nl

wilde weelde
 vakgroep natuurlijke omgeving

(advertentie)

DE TUINEN VAN

geerdink

NATUURLIJK

NATUURRIJK

ONTWERP, AANLEG EN ONDERHOUD VAN BELEVINGSVOLLE TUINEN

(0)545 - 292 568

POST@TUINENVANGEERDINK.NL

WWW.TUINENVANGEERDINK.NL

De Groenling

IVN en KNNV Oost-Achterhoek - 8 Voorjaar 2026

Lente, zing je mee?!

De eerste tekenen van het voorjaar verschijnen vaak stil, bijna onmerkbaar. De lucht voelt zachter aan dan in de winter, alsof de kou langzaam haar grip verliest. In de vroege ochtend hangt er soms nog een dunne nevel boven de velden, maar wanneer de zon opkomt, breekt het licht door de wolken en legt een gouden glans over het landschap. Langs de takken van bomen verschijnen kleine knoppen die zich aarzelend openen. Een liedje uit mijn jeugd zingt in mijn hoofd...

*Daar is de lente, daar is de zon
Bijna - maar ik denk dat ze weldra zal komen
En de blaadjes krijgen bomen*

Het is alsof de natuur opnieuw ademhaalt. De geluiden veranderen. Vogels laten zich weer horen met heldere zang, alsof ze het nieuwe seizoen begroeten. De dagen worden langzaam langer. De lente brengt een belofte met zich mee: groei, vernieuwing en een stille vreugde die in kleine dingen te vinden is. In elke bloemknop en in elke frisse lentewind schuilt het gevoel dat er iets nieuws begint. In deze voorjaarsperiode wens ik je veel leesplezier toe. Dat de woorden in deze Groenling je mee mogen nemen naar mooie gedachten, inspirerende verhalen en warme momenten van rust.

Een hartelijke voorjaarsgroet en veel leesplezier!

• Sjef Lommen

Inhoud

- 4 Afdelingsinformatie
- 6 Veiligheidshesjes
- 7 Paddenstoelenwerkgroep
- 8 Insectenwerkgroep
- 10 Eerste waarneming
- 12 Trekvogels in Winterswijk
- 15 Paddenstoelenexcursie
Leemputten
- 20 Wandeling Beltrum
- 21 Doorstapwandeling
- 22 Op weg naar een houdbare
landbouw
- 24 Natuurwerkdag Nonnenven
- 26 Willinks Weust
- 30 Natuurkierers
- 35 KNNV-geschiedenis
- 36 Exoten

Colofon

De Groenling nummer 8: April
2026

De Groenling verschijnt drie maal
per jaar in april, augustus en de-
cember.

De redactie van De Groenling be-
staat

uit:

Ed Grotenhuis, Els van Dijk,
en Marco Boekelder.

Eindredactie: Frans Bomer.

E-mail: redactiegroenling@gmail.com.

Sluitingsdatum voor kopij van het
volgende nummer: 15 juli
2026. Kopij digitaal aanleveren
als platte tekst zonder opmaak.
Foto's als losse jpg-bestanden in
hoge resolutie en graag het
onderwerp aangeven.

Afdelingsinformatie

Bestuur

Voorzitter

Sjef Lommen
Lichtenvoordsestraatweg 18, 7121 AC Aalten
tel.: 06-12343561 voorzitter@ivn-oostachterhoek.nl

Vice-voorzitter

Angela Tiggeloven
Hoeninkstegge 3, 7104 BK Winterswijk (Meddo)
tel.: 06-20481937 angelatiggeloven@gmail.com

Tevens vertrouwenspersoon

Secretaris

Henk Wiggers
De Savornin Lohmanstraat 12, 7103 GW Winterswijk
tel.: 06-20120995 secretaris@ivn-oostachterhoek.nl

Penningmeester

Ron Krabben
Kardinaal de Jongstraat 37, 7131 XS Lichtenvoorde
tel.: 06-40020420
penningmeester@ivn-oostachterhoek.nl

LEDEN

Gilbert Somsen
Aladnaweg 4
7122 RN Aalten
Tel.: 06-33738777 gilbert.d.somsen@gmail.com
Tevens vertrouwenspersoon

Contributies IVN

Leden € 28,00 Huisgenoten € 14,00 Gastleden € 14,00
Jeugdleden € 12,00
Donateurs min. € 15,00
Bankrekening: NL88RABO0316440116 t.n.v. IVN

Bestuur

Voorzitter

Sjef Lommen
Lichtenvoordsestraatweg 18, 7121 AC Aalten
tel.: 06-12343561 voorzitter@oost-achterhoek.knnv.nl

Vice-voorzitter

Ed Grotenhuis
De Eelinkes 28, 7101 PX Winterswijk
tel.: 0543-520714 edenirene4645@gmail.com

Secretaris

Henk Wiggers
De Savornin Lohmanstraat 12, 7103 GW Winterswijk
tel.: 06-20120995 secretaris@oost-achterhoek.knnv.nl

Penningmeester

Ron Krabben
Kardinaal de Jongstraat 37, 7131 XS Lichtenvoorde
tel.: 06-40020420
penningmeester@oost-achterhoek.knnv.nl

LEDEN

Piet Hoens
Koskampweg 3, 7122 JM IJzerlo
Tel.: 06-51301499 piet.hoens@planet.nl

Vertrouwenspersoon

Els van Dijk
Tel.: 06-12361482 elsje.van.dijk@hotmail.com

Contributies KNNV

Leden € 31,00 Huisgenoten € 10,00 Jeugdleden € 15,00
Donateurs min. € 26,00
Bankrekening: NL84RABO0121465241 t.n.v. KNNV

www.boekhandelkramer.nl

vandaag besteld
morgen gratis in huis!

Werkgroepen

Thema-bijeenkomsten

Judith Kuppens
tel.: 06-11426337 kuppensjudith@gmail.com

Wandelingen

André Hendriks
tel.: 06-16437732 andrehendriks57@gmail.com

Planten

Thea Croese
tel.: 06-14063024 theacroese@focker.eu

Natuurkiekers

Ellen van den Adel
tel.: 06-20392805 ellen@workonprogress.nl
Lisette Platjouw
tel.: 06-13141323 lisetteplatjouw@gmail.com

Landschapsbeheer

Martin Peterkamp
tel.: 06-10567092 martin@peterkamp.nl

Natuurbeheer

Hermien Toebes
tel.: 0543-538256 h.toebes@solcon.nl

Paddenstoelen

Ed Grotenhuis
tel.: 0543-520714 edenirene4645@gmail.com

Veldbiologie

Thea Croese
tel.: 06-14063024 theacroese@focker.eu

Vleermuizen

Hillie van de Peppel
tel.: 06-29888231 h.peppel@de-erve.nl

IVN Natuur

Robert Schadd
tel.: 06-82582054 robertschadd@outlook.com

Insecten

Rob Lanjouw
tel.: 06-11457256 rplanjouw@gmail.com

Website IVN

Fred Groothuis
tel.: 06-83348880 webmasterivnoostachterhoek@gmail.com

Website KNNV

Ron Krabben
tel.: 06-40020420 penningmeester@oost-achterhoek.knnv.nl

Vereniging
Agrarisch
Natuurbeheer
Berkel & Slinge

- Landschapsonderhoud
- Landschapsinrichting
- Ondersteuning en advies
- Cursussen en excursies
- Akkerrandmengsel
- Plantgoed

WWW.VANBERKELENSLINGE.NL
'T Brendeke 10 Eibergen 0545-477587

Zichtbaarheid ook in de natuur van groot belang!

AUTEUR: HERMIEN TOEBES

Van het bestuur van IVN-KNNV heeft de natuurwerkgroep veiligheidshesjes gekregen, die over de eigen jas gedragen kunnen worden, zie bijgaande afbeelding. Hier draagt Hermien Toebes zo'n veiligheidshesje.

De veiligheidshesjes geven aan de bezoekers het beeld dat er een groep aan het werk is. Ook tijdens het werk vallen de groepsleden beter op en kun je deze sneller waarschuwen als er gevaar dreigt (bijvoorbeeld bij zaagwerkzaamheden).

Verantwoording foto's

Foto voorkant boven:

IVN Natuurkijkers Ria Groot Zevert - Omgeving Vorden

Foto voorkant onder:

IVN Natuurkijkers Chris Groesser - Aardhommel Vlinderhof Utrecht

Foto voorwoord:

IVN Natuurkijkers Jordan Blauw - Lenteklokje Heemtuin Nieuwkoop

Foto achterkant:

IVN Natuurkijkers Jordan Blauw - Treurwilg Wetering park Alphen aan den Rijn

Van de redactie

Er wordt nog steeds veel kopij met vele mooie foto's aangeleverd en dat maakt het maken van dit blad een plezierige opgave.

Auke Hoekstra, die al vele jaren een weerrubriek verzorgd heeft in De Groenling en daarvoor in de Gentiaan, heeft aangegeven met zijn vaste bijdrage te willen stoppen.

Namens alle lezers bedank ik hem hierbij voor al het wetenswaardigs en lezenswaardigs van de afgelopen jaren en misschien dat er incidenteel nog wel een bijdrage van hem komt.

Timmermans & Mulder

BLOEMENSPECIALZAAK - CADEAU'S
Misterstraat 36, Winterswijk, tel. 0543-512403
E-mail timmermansmulder@hetnet.nl

Herstart paddenstoelenwerkgroep

AUTEUR: ED GROTENHUIS

De paddenstoelenwerkgroep bestaat inmiddels 15 jaar. Opgezet dankzij de bekende paddenstoelenkenner Gerrit Keizer die in ons werkgebied was komen wonen.

Inmiddels is hij weer verhuisd, maar de werkgroep is doorgedaan, met name met determinatie avonden bij leden thuis. De groep bestond uit ca 15 personen. Na ca 10 jaar nam de belangstelling wat af. Oudere leden overleden of zegden af en er was geen nieuwe aanwas.

De corona-epidemie zorgde er voor dat met name de determinatie-avonden, waarbij je bij elkaar zit en met elkaar overlegt, niet meer door konden gaan. Van de oorspronkelijke groep bleven 4-5 mensen over.

Vorig jaar is de werkgroep nieuw leven ingeblazen. Met een aantal enthousiaste mensen van de gidsencursus zijn we met veel plezier weer begonnen. De excursies liepen gesmeerd en met name de determinatie-avonden die afwisselend bij enkele deelnemers werden gehouden, waren zeer geslaagd. Maar zijn determinatie-avonden nog nodig? Met de app van Obsidentify kun je de soorten toch makkelijk opzoeken? Nou dat valt vaak best tegen. Toch houd je nog genoeg twijfelgevallen over (Obsidentify bijv. ruikt niet en proeft niet) en is het goed om dit met paddenstoelengidsen en sites op internet te vergelijken. Daarom willen wij ook dit jaar op dezelfde voet doorgaan.

Hoewel er het hele jaar door paddenstoelen te vinden zijn, zien we de meeste in het najaar. In de IVN-KNNV jaarfolder kunt u de data van de excursies vinden, maar hieronder staan ze alvast:

- Woensdag 26 augustus: Bijeenkomst werkgroepleden om de opzet van dit jaar te bespreken en de plaats van de determinatie-avonden vast te stellen. Neem eventueel alvast wat materiaal mee. Locatie nog niet bekend. In augustus krijgen de werkgroepleden een herinnering. Wie interesse heeft en mee wil doen, kan zich bij onderstaand adres opgeven en wordt dan ook uitgenodigd. De excursiedata zijn:
- Zaterdag 27 september: Paddenstoelen landgoed Gossink in Henxel bij Winterswijk
- Zaterdag 10 oktober: Paddenstoelen Loohuisbos bij Aalten
- Zaterdag 24 oktober: Paddenstoelen Leemputten bij Haak en Hoek bij Groenlo
- Zaterdag 7 november: Paddenstoelen landgoed Kotmans in Miste bij Winterswijk
- Zondag 15 november: Paddenstoelenwandeling Woold

De determinatie avonden zijn voorlopig vastgesteld op dinsdag 29 september, maandag 19 oktober en donderdag 5 november. Zelf de dagen ervoor materiaal verzamelen van onbekende soorten en zelf boeken, gidsen, mobiel met app of laptop meenemen.

Van paddenstoelen worden veel mensen een beetje bang. Mag je ze aanraken; ze zijn toch giftig en een beetje akeelig? En je moet vaak moeilijk met een microscoop in de weer (dat kan, maar hoeft niet; er zijn zoveel soorten ook zonder dat makkelijk te herkennen).

Ik hoop dat mensen die hier meer van willen weten zich zullen aanmelden. Geen kennis? Geen punt; u kunt al doende wijs worden.

Onbekend maakt onbemind. Er is zoveel te ontdekken en te genieten, juist ook bij de gewone soorten. Je hoeft er helemaal niet veel van te weten om veel leuke dingen te zien.

U kunt zich alvast vrijblijvend aanmelden bij Ed Grotenhuis (edenirene4645@gmail.com of 0543-520714). Dan krijgt u in augustus nader bericht waar de eerste avond gehouden wordt.

Oprichting van de insectenwerkgroep

AUTEUR: ROB LANJOUW

De insectenwerkgroep van de IVN/KNNV is officieel opgericht op 6 februari 2026. Dit is besloten op de eerste vergadering van deze werkgroep, bestaande uit 9 personen.

Terwijl deze werkgroep zijn eerste stappen zette, verschenen ook de overwinteraars, die nu te zien zijn. Dit zijn bijvoorbeeld de bruine winterjuffer, de grote vos en de kleine vos. De laatste is in de Achterhoek volledig verdwenen.

Paringswielen winterjuffer

Grote vos

Kleine vos

Er zijn dezelfde avond afspraken over onze doelen gemaakt. Anouk heeft hiervan een overzichtelijke tekening gemaakt.

Zeker zo belangrijk was de goede, gezellige en open atmosfeer, zodat er veel ideeën uitgewisseld konden worden. Mocht u geïnteresseerd zijn en zich bij deze groep aan willen sluiten, kunt u appen naar nummer 0611457256 en wordt u toegevoegd aan de insectenwerkgroepsapp.

Ondanks dat het nog vroeg dag is, hebben we veel leuke dingen kunnen besluiten. Frans en Ip, die bezig zijn met de opleiding als natuurgids worden, waar nodig, ondersteund door de werkgroep. We zullen binnen de werkgroep kleine excursies organiseren om kennis uit te wisselen. Ook wordt er gekeken welke excursies mogelijk zijn voor groepen binnen de verenigingen.

Kennis zal gedeeld worden door het geven van lezingen en activiteiten, waarvan de Nationale Nachtvliedernacht al is gepland op 17 en/of 18 juli. De locatie is nog niet officieel bekend. We zullen ook deelnemen aan onderzoeken van De Vlinderstichting en van waarneming.nl. Bij waarneming.nl zal gekeken worden of wij het gebied van de werkgroepen IVN/KNNV in kaart kunnen brengen. Zo kunnen we een eigen gedeelte op deze site krijgen en alle waarnemingen in ons gebied overzichtelijker maken. Er wordt ook gekeken of we ons als werkgroep bij De Vlinderstichting zullen aanmelden www.vlinderstichting.nl/over-ons/werkgroepen.

Velen van ons fotograferen, wat ook een onderdeel van de werkgroep zal zijn en u kunt in de toekomst dus mooie plaatjes verwachten. We lopen liever in de natuur dan dat we vergaderen en daarom is besloten twee á drie keer per jaar een vergadering te houden met misschien een leuke afsluiting. Tot slot is er het initiatief om iconsoorten van de Achterhoek in kaart te brengen. Dit zijn zeldzame soorten insecten, die uitsluitend of vrijwel uitsluitend in onze werkgebieden voorkomen.

We gaan dus aan de gang met dagvlinders, nachtvlinders, libellen, bijen en andere insecten zoals de iconsoorten, waarvan de soorten nog niet bekend zijn. De goudglanzende schallebijter, de bossnipvlieg, het geelsprietdikkopje en de bosbeekjuffer horen al bij de gegadigden.

Groetjes van de insectenwerkgroep en heeft u vragen, mail dan rplanjouw@gmail.com

Kopij

Kopij voor het volgende nummer aanleveren voor
15 juli 2026
Op bladzijde 3 ziet u hoe.

Bosbeekjuffer mannetje

Goudglanzende schallebijter Foto: Jan Stronks

**100% biologische
vaste planten
& natuurlijke
beplantingsconcepten**

- ◆ Topkwaliteit uit eigen kwekerij
- ◆ Voor elke groenprofessional

**Nieuw concept →
met inheemse
planten!**

lageschaar
vaste planten

Wildissimo®
PRAIRIE GARDEN®
Fleur dansante
fleur Robuste®

Laat u inspireren op: www.lageschaar.nl

Logos: EU, Skal, PLANET PROOF, Greenibel, product

Je maakt het natuurlijk met Lageschaar

De eerste waarneming

AUTEUR: ELS VAN DIJK

Wat gaat er door je heen als je je eerste merel dit jaar hoort zingen?

Het is sowieso een aankondiging dat het voorjaar in aantocht is en geeft het verlangen aan naar een ander seizoen. Het einde van de winter.

Dit jaar begint het voorjaar vroeg, qua temperatuur dan. En de eerste tiftjaf is al waargenomen, gehoord.

Maar de heggemus, meestal al in januari/begin februari op zijn zangpost waargenomen, is 'laat' dit jaar. Pas in maart gehoord.

En ook de zang van de grote lijster, laat gehoord dit jaar. Het zijn natuurlijk toevaltreffers, je bent net op dat moment op die plaats en je hoort dat vogeltje of je ziet de bloei van die plant.

Het klein hoefblad bijvoorbeeld, bij uitstek een voorjaarsbode met zijn bloeiwijze, net een klein zonnetje. Wordt ieder jaar weer reikhalzend naar uitgekeken.

Klein hoefblad.

Groot hoefblad bloeit, ze vallen, ondanks de grote van de bloemen, veel minder in het oog.

Speenkruid dan, deze plant heeft niet veel nodig om tot bloei te komen.

Veel mierenhopen gezien en de laatste waarneming dat het krioelde van de mieren. Doordat het warmer wordt, komen ze meer boven de grond. Overwinteren doen mieren diep onder de grond waar het warm en vooral droog is.

Groot hoefblad in bloei.

Als nestmateriaal gebruiken mieren naalden van larix, spar of grove den.

En het liefst op een open plek in het bos of in de berm waar het nest in het voorjaar lekker opwarmt door de zon. De bosmier, ga er even vanuit dat dat de soort is die waargenomen is, leeft vooral van suikers die bladluizen maken.

Ze vangen plaagdiertjes in het bos, maar eten ook van dode dieren, zoals bijvoorbeeld het kadaver van een ree. Zo komen de larven van de mieren ook aan hun eiwitrijke voedsel.

Nog even de winter: regelmatig de zwarte mees gezien, hangend aan de vetbol. Niet eerder in de tuin gehad.

Het is lang heel koud geweest in de hoge, noordelijke streken, zoals Scandinavië en Rusland.

Is er dit jaar sprake geweest van een invasie van zwarte mezen? Vanwege voedselgebrek? De kou en de regelmatig sneeuwval deze winter kan ook meegespeeld hebben. Wie zal het zeggen, het betekende in ieder geval weer een variatie op de soorten vogels die in de tuin te zien zijn.

Zwarte mees. Foto Jan Stronks

Door het zachte weer worden de kikkers ook actief en ontwaken uit hun winterslaap. De bruine kikker heeft overwinterd in de modder of op het land en zodra de temperatuur stijgt, worden ze wakker.

Ze maken, in tegenstelling tot een groene kikker, een typisch brommend, knorrend geluid, waarvan je in de eerste instantie denkt 'waar komt dat vandaan?'

Het is de paarroep van de mannetjes.

Een paar dagen later kun je soms eiklompjes, afgezet door vrouw kikker, in het water zien drijven.

Waar reikhalzend naar uit wordt gekeken: (boeren)zwaluw.

Dan is het pas echt voorjaar en misschien ook al een beetje zomer.

Ontwerp | Advies

Aanleg | Onderhoud

Renovatie | Groenvoorziening

Hoveniersbedrijf
Bluiminck

Van Eedenstraat 11
7131PM Lichtenvoorde
T: +31 (0)544 373953
F: +31 (0)544 379340
www.Bluiminck.nl
info@Bluiminck

Voor:
Particulieren
Bedrijven
Instellingen

Het Reirinck (sinds 1662)

Achterhoekse gastvrijheid in Zwolle bie Grolle

Samenzijn met familie of vrienden op een prachtige plek in de Achterhoek. Je geniet in een rijksmonumentale hoeve, daterend van voor 1662. Het Reirinck biedt comfortabele overnachtingsmogelijkheden voor kleine én grote gezelschappen. Van B&B tot samenkomsten van 100 personen, met in totaal 28 kamers. Je kiest zelf de boerderij die bij je past. Tevens een unieke trouwlocatie, vergader- en feestlocatie.

Bij feest vanaf 60 personen overnachten 10 gasten gratis!

Informatie/boekingen:

Fam. Lagers

Oude Winterswijkseweg 52

7141 HE Groenlo

0544-461820

info@reirinck.nl

www.hetreirinck.nl

Trekvogels in Winterswijk

AUTEUR: JUDITH KUPPENS

FOTO'S EN AFBEELDINGEN: ROBERT KWAK

'Één zwaluw maakt nog geen zomer....Trekvogels in septembernacht, maken de kerstnacht zacht...'

En zo weet Geert Op De Laak de themabijeenkomst op 1 oktober 2026 in te luiden, want het gaat vanavond over de vogeltrek in de Achterhoek: wat gaat, wat komt, wat blijft...

Kraanvogels

Robert Kwak komt uit Hengelo (Overijssel) en groeide op in een boerenlandschap waar het nog bijzonder rijk was aan vogels en planten. Hij werkte 13,5 jaar bij de Vogelbescherming. Daar heeft hij veel gedaan op het gebied van het neerzetten van een solide beschermingsaanpak. Dat deed hij door het signaleren, onderzoeken en verklaren van achteruitgang van bepaalde vogelsoorten. Via het uitproberen van maatregelen door middel van pilots en het opschalen en standaard maken van maatregelen heeft hij veel voor elkaar gekregen. Ook is hij inmiddels 50 jaar actief als vogelteller-vrijwilliger voor SOVON. Maar de passie van Robert ligt bij het veldwerk: het verzamelen van enorm veel gegevens over vogels.

Hij vertelt ons dat er veel romantiek rondom trekvogels bestaat... echter vogels hebben geen keus, zij móeten vertrekken uit gebieden, simpelweg om te overleven, dus de beschikbaarheid van voedsel is de belangrijkste reden.

Wat is vogeltrek? Hoe komt het tot stand en hoe herken je het? Hoe ziet het eigenlijke trekvogelonderzoek eruit?

Vogeltrek is de jaarlijkse verplaatsing tussen broedgebied en niet-broedgebied. Daar zitten ook de ruigebieden tussen, (waarin de vogel zijn oude versleten verenkleed vervangt door een nieuw verenpak), de tijdelijke verblijfgebieden op de trek en de verschillende locaties bij het overwinteren. De mechanismen van de vogeltrek zijn interessant, dus wanneer moet een vogel gaan en hoe weten ze dat? Waar gaan de vogels heen en waar komen ze vandaan?

In ons land komen héél veel vogels voor die rondtrekken. Nederlandse broedvogels, zo'n 44 soorten, vliegen naar Zuid-Afrika. Naar Spanje zo'n 49 soorten. Dat zijn de doortrekkers en wintergasten. Ze vliegen zo'n 2000 kilometer op 10 gram vet! Ze pauzeren zeker wel. Maar ze kunnen 10-15 uur doorvliegen, aan één stuk door de Sahara. Trekvogels vliegen massaal langs een specifieke route, zoals de kustlijnen, rivieren en meren. Immers de Noordzee is een grote hindernis voor vogels. Dat samenkomen (concentratie) heet stuwving, de vogels komen samen op bepaalde stuwpunten, zoals in Falsterbo in Zuid Zweden. De vogels volgen de kustlijn, waardoor ze samenkomen en "gestuwd" worden.

De **tapuït** bijvoorbeeld komt in het voor- en najaar voorbij in Winterswijk. Dat weten we vanwege de ringen, de ringterugmeldingen. Dat zijn meldingen van gevonden of waargenomen geringde vogels, waarbij het unieke ringnummer wordt doorgegeven aan het Vogeltrekstation. Ringen: wetenschappers plaatsen kleine, lichte metalen of plastic ringen met een unieke code om de poot van een vogel..

Braamsluiers komen half mei aan, na 3 weken gaan ze paren en bevinden ze zich vaak in struwelen, braamstruiken of in rijk begroeide tuinen. De trek is een jaarlijkse migratie naar Oost-Afrika. De najaarstrek begint eind juli en is half september meestal voorbij.

Fluiter: lange afstandstrekker, brengt de winter door in de Guineese bossen van Afrika ten zuiden van de Sahara.

Grauwe Vliegenvanger: lange afstandstrekker bij uitstek. De tocht wordt vaak geleidelijk uitgevoerd. Verschillende populaties gedragen zich ook verschillend. De terugtrek begint eind februari, maar gaat langzaam.

Grauwe Vliegenvanger: lange afstandstrekker bij uitstek. De tocht wordt vaak geleidelijk uitgevoerd. Verschillende populaties gedragen zich ook verschillend. De terugtrek begint eind februari, maar gaat langzaam.

Zwartkop: blijft op onze breedtegraad overwinteren, dat wil zeggen dat ze overwinteren in Zuid-Engeland of het westelijk deel van het Middellandse-zeegebied.

Roofvogels: maken gebruik van opstijgende lucht, wanneer de zon de aarde heeft opgewarmd. Dus door te zweven op de thermiek kunnen roofvogels (**buizerds, sperspers, kiekendieven, wouwen**) grote afstanden afleggen, zonder al te veel te hoeven vliegen. Dat bespaart energie. Ze gaan naar Gibraltar (zuiden van Spanje, voor de westelijke oversteek naar Afrika) en eilanden bij Italië en de Karpaten gebergte in Centraal- en Oost-Europa). Veel Noorse en Zweedse **buizerds** trekken via Zuid-Zweden (Falsterbo, het zuidelijkste puntje van Zweden) naar het zuiden en zuidwesten van Europa.

In Nederland hebben we ook wintergasten: dat zijn vogels die vanuit het koude noorden (Scandinavië en Siberië) naar Nederland komen om hier de winter door te brengen. Dit omdat het hier relatief mild is en er voldoende voedsel aanwezig is. Dat zijn de watervogels zoals de kolgans en zwanen en de steltlopers op de wadplaten.

Kolganzen hebben individuele trekroutes en verblijfplaatsen, variërend van grote vluchten naar Nederland in september/oktober tot geleidelijke trektochten langs de kust.

Bruine kiekendief is een moerasvogel en de individuele trekwegen van deze vogels variëren sterk, ze trekken van broedgebieden in Noordwest-Europa (Nederland, België, Duitsland) naar West-Afrika (ten zuiden van de Sahara) voor de winter. Maar een deel ervan, vooral jonge kiekendieven overwintert ook in Europa en verblijft dan in Zeeland en Noord-Afrika. Individuen trekken vaak langs een specifieke route, vaak samen met andere vogels, langs de westkant van de Pyreneeën naar Afrika.

De **boerenzwaluw** trekt in groepen naar het zuiden. In september en oktober verzamelen de boerenzwaluwen zich voor de lange reis. De boerenzwaluwen die in Nederland broeden, overwinteren in West- en Centraal-Afrika.

Kievitens

Hoe kan je vogeltrek herkennen?

Dat doen we door middel van fenologisch onderzoek: de studie van aankomst- en vertrektijden van vogels, zoals de eerste herfstwaarneming en laatste voorjaarswaarneming. En dit gebeurt ook met trekvogelonderzoek. Dat gebeurt door middel van het ringen van vogels, zenders en geolocators om routes en gedrag te volgen. In Winterswijk gebeurt dit d.m.v. trekvogeltelling. Dus de waarnemingen van vogels op trek. Maar ook tellingen van verblijvende vogels.

Trekvogelonderzoek in Winterswijk

Het onderzoek naar trekvogels is één van de langstlopende onderzoeken binnen de vogelwerkgroep Zuid-Oost Achterhoek. Dit startte al in de jaren '70 in de Achterhoek. De werkgroep startte in het Witteveen in 1975. Maar ook in Bredevoort vonden tellingen plaats tussen 1976 en 1986.

Inmiddels heeft de gemeente ervoor gezorgd dat er een prachtige plek is gekomen voor de vogeltelling. De trekpost voor vogeltrek in Winterswijk. Locatie: de Vlijt, op de oude vuilnisbelt achter Obelink tussen de Eekelerweg en de Driemarkweg. De telpost bestaat uit twee betonnen wanden die haaks als een kruis op elkaar staan. In de wanden zitten kijkgaten voor vogels. De wanden dienen als beschutting voor de tellers tegen de wind. Er is zelfs met graffiti gewerkt. (zie foto met de jongste teller).

Onze jongste teller op de trekpost

De telling start altijd een half uur vóór zonsopkomst en eindigt 2,5 uur later. In de tweede helft van het jaar (van half juni tot en met de laatste week van december) wordt wekelijks minimaal 1x per week geteld, de resultaten worden wekelijks bijgewerkt op de site.

Alles wordt genoteerd op (zelfgemaakte) standaard formulieren. Prachtige zonsopkomst!

Zonsopkomst bij de trektelpost

De waarnemingen worden per groepje genomen. Per keer zijn dat 1 tot 3 mensen. Belangrijk aspect: 100 m vanaf de borst: links en rechts alles noteren wat je waarneemt! Dus wat je hoort en wat je ziet, alles. De trekrichting is zuidwestelijk. En elk groepje noteert dan: de richting; wat je hoort; de trekrichting; de soort; de hoeveelheden. Alles wordt in wintertijd genoteerd. Maar óók vul je in: de opkomende zon, het weer en andere waarnemingen.

Uitgevoerde ochtendtellingen per jaar: totaal 3.076 waarvan 2.041 in het najaar. Uitgevoerde dagtellingen per jaar zijn in totaal 182. Op trektellen.nl kun je de waarnemingen van de vogeltrek zien van Nederland. De trend is dat de vogeltrek gemiddeld iets toeneemt.

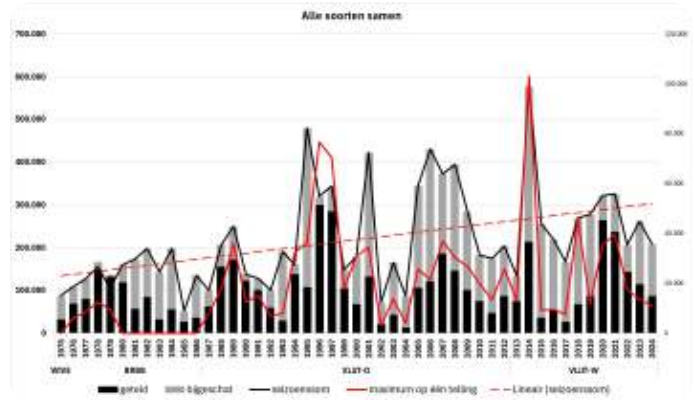
Tussen de jaren 1975 en 2024 hebben we inmiddels ruim 5 miljoen vogels geteld. In het voorjaar zijn er veel minder vogels want er sterven er veel in de winter. In de herfst is het beter te tellen dan in het voorjaar, ze hebben in het voorjaar 'de wind in de kont', zoals ze dat zeggen. Vogels vliegen dan boven de 100 meter soms tot 500 meter hoog. Het mooiste tellen is met een briesje wind.

Trekdrang is de natuurlijke instinctieve drang om seizoensgebonden te migreren tussen broed- en wintergebieden. Er zijn meestal 3-4 dagen 'days of delay' voordat ze vertrekken. (De vogels bepalen hun vertrek onder andere op basis van hoelang het licht is). Er zijn allerhande aspecten die het tellen beïnvloeden: de dag- en nachttrek ('s nachts kun je niet tellen immers je ziet niks, de **tjiftjaf** vliegt 's nachts, dat is een nadeel voor ons., maar ook de **lijster** doet dat), thermiektrekkers; vlieghoogten; meewind en tegenwind en groepsgroottes. Dit alles geeft een totaal overzicht voor de ochtendtellingen.

Hoeveel trekvogels vliegen er voorbij?

Robert zegt: we geven aan of een vogel binnen de 100 meter straal komt, dus we weten hoeveel vogels over een breedte van 200 meter voorbij vliegen.

Tot slot zegt Robert: de kwaliteit van het landschap doet ertoe voor vogels: vooral de vogels van het agrarisch gebied hebben het erg moeilijk! Met die trekvogels gaat het erg slecht. Je moet overal een minimale kwaliteit kunnen garanderen van milieu en landschap. Alleen zo houd je vogels en biodiversiteit op peil.

Trend van het aantal trekvogels in het najaar op basis van de trektellingen

Nog een paar vogelsoorten op een rijtje:

De **vink** is de talrijkste trekvogel, kan 100 kilometer op een dag vliegen. Ganzen doen het goed hier, er is namelijk genoeg grasland, stikstofrijk voedsel voor ganzen.

Zilverreigers: algemene verschijning in de Achterhoek, overwinteren hier.

Brilduikers in het Hilgelo.

Aalscholvers zweven even hoog in de lucht.

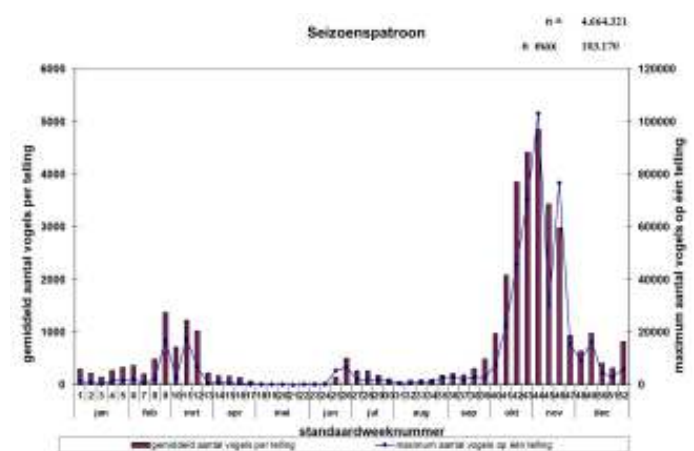
Kauwen vliegen altijd in tweetallen (3-tallen met een jonkie).

Goudvink: vooral standvogels.

Kievit, spreeuw: grote aantallen uit oosten en noorden van Europa komen naar Nederland om te overwinteren. Nederlandse kieviten blijven vaak de winter door in Nederland bij zacht weer.

Blauwe kiekendief: doortrek in Nederland van eind augustus tot in november, overwintert hier ook. Steeds vaker gezien als overwinteraar. Jagen boven open agrarisch gebied.

Inmiddels heeft Robert Kwak een lintje gekregen (en is dus Ridder in de Orde van Oranje-Nassau) voor zijn vele jaren werk voor de vogels en de natuur en dat is dubbel en dwars verdiend !

Aantal trekvogels bij ochtendtellingen gedurende het hele jaar (seizoenspatroon)

Paddenstoelenexcursie KNNV-IVN op 25 oktober 2025

AUTEUR: ANITA BUESSINK

We gaan onder leiding van Ed Grotenhuis op een regenachtige zaterdag op zoek naar paddenstoelen rondom de Leemputten. Er is een groep van 18 personen op de excursie afgekomen: zelfs uit Hattum en Zwolle! Ook heel jonge deelnemers, die een mooi deel van de groepsdynamiek maakten. We starten vanaf de parkeerplaats van Haak en Hoek.

Ed begon zijn uitleg bij een grote Platte tonderzwam, welke aan de boom zat die aan het begin van het pad stond. Hij gaf uitleg over het nut van paddenstoelen en welke functie soorten kunnen hebben. Hij vertelde het via de drie V's: vrienden, vijanden en vuilnismannen. de symbionten, de parasieten en de saprophyten. Er laten zich veel paddenstoelen zien. Dus de eerste meters, het pad op, werden langzaam afgelegd. Er werd meteen al een Gewimperde aardster gezien.

Platte tonderzwam

Draadknotszwam

Daarnaast in de eerste twintig meter: Gewoon donsvoetje, Franjehoed, Draadknotszwam, Donzige melkzwam en een Kastanjeboleet. Bij deze was er eerst nog onduidelijkheid over. Er werd eerst gedacht dat het Eekhoorntjesbrood was.

Ook werden enkele Rossige melkzwammen, Honingzwammen, Broze russula en een Oorzwammetje genoteerd.

Franjehoed

Donzige melkzwam

Rossige melkzwam

Goudgele zwameter

Oorzwammetje

Rimpelende melkzwam

Het is inmiddels droog geworden. Verder het pad op: Honingzwammen, Gele berkenrussula en een Goudgele zwameter. Hiervan dacht een deelnemer: "is het niet toevallig een hondepoep", en een Rimpelende melkzwam. Verder nog meer honingzwammen en Sombere honingzwammen. De Asgrauwe koraalzwam was weer aanwezig: Ed wist dat deze elke jaar op die plek verschijnt.

Gele berkenrussula

Asgrauwe koraalzwam

Een dode berkenboom werd gekoloniseerd door een berkenzwam en mooie exemplaren van de roodporiehoutzwam.

Oranje druppelzwam

Eén van de jongste deelnemers zag een stuk hout met de Oranje druppelzwam). Rond diezelfde plaats vinden we ook de Rimpelige koraalzwam en een russula, die we gedoopt hebben de Zwart-rode russula. Nog steeds niet aan het einde van het pad, vinden we ook nog de Gewone fopzwam, de Vaalhoed en de Paarse korstzwam en de Kaneelkleurige melkzwam.

Langs de grote doorgaande zandweg vinden we Oesterzwam, Porceleinzwam, Gewoon varkensoor, Gewone berkenboleet, Kogelhoutskoolzwam: een kleine versie, die op een eikeltje op een stronk lijkt!

Paarse korstzwam

Er staan ook: een vrij bleke Amethistzwam, Groene anijstrectherzwam en Heksenschermpje.

Kogelhoutskoolzwam

Groene anijstrectherzwam

Gewoon varkensoor

Heksenschermpje

Langs het paadje richting de houten loopvlonder: Nevelzwammen, Zwarte krulzwam en Parelstuiwzammen. Deze zijn nog jong en hebben nog niet gestoven. Vervolgens ook nog: Zwarte trilzwam, Waaierkorstzwam, Gele stekelkorstzwam, Roestbruine kogelzwam (volgens obsidentify, maar wellicht toch de Zwarte trilzwam (ik heb niet gevoeld aan de zwam))
Op een mooie stronk: Gezzoneerd elfenbankje.

We zien ook: Gele knolamaniet, Bitterzoete melkzwam, Parelamaniet, Gewoon elfenschermpje, Zwavelkopjes en een mooie donker gekleurde Amethistzwam.
Verderop langs de doorgaande zandweg: Narcisridderzwam, Sombere honingzwam, Stuivende parelstuiwzammen en Gewone hertenzwam.

Roestbruine kogelzwam of Zwarte trilzwam

Amethistzwam

Gezzoneerd elfenbankje

Parelstuiwzammen

Parelamaniet

Gewone hertenzwam

Langs het brede zandpad, Ed heeft net aangegeven dat we nu echt door gaan lopen ivm de tijd, zien we een prachtige, heel grote Berkenzwam, nadat we eerst al een Echte Tonderzwam zagen.

Echte tonderzwam

Plooivoetstufzwam

Op de weg terug richting het weiland een mooie Goudvliesbundelzwam op een boomstam en Oesterzwallen, In het grasland: plooivoetstufzwam en een mooie parasolzwam.

De allerlaatste paddenstoel die onze aandacht kreeg wa een mooie eekhoortjesbrood, die in de bosjes langs het zandpad stond, richting ons startpunt (Parkeerplaats Haak en Hoek).

Parasolzwam

Zondag 22 december: winterwandeling Beltrum, De Noasman

AUTEUR: ANDRÉ HENDRIKS

Het is een mooie zondag, 12 graden en volop zon. We gaan met 25 wandelaars op pad.

Het eerste wat ons opvalt, de hazelaars staan volop in bloei. De mannelijke katjes geven al stuifmeel en de kleine rode vrouwelijke bloemetjes zijn goed zichtbaar. Aan het pad waar over we verder wandelen heeft de eigenaar allerlei fruitbomen gepland. Zoals appels, peren, kers, pruim, mispel, sleedoorn, meidoorn en Gelderse roos. Fijn om van te smullen als je er wandelt maar meer voor de vogels om de winter door te komen. Bij de vijver aangekomen zien we aan de overkant een aangelegde wal met gaten erin. Deze gaten zijn gemaakt voor de oeverzwaluwen helaas zijn er de laatste twee jaar geen zwaluwen, maar de jaren ervoor zaten er wel 20 paartjes. Hopelijk wordt dit het volgend jaar beter. In de wal zit ook een vleermuizen bunker. Als we wat verder wandelen zien we bomen met een nog witte laag om de stam heen gesponnen. Het zijn de restanten van het spinsel van mottrupsen. Bij een oude boerderij zie je nog een mooie houtwal en het coullisenlandschap is daar goed zichtbaar met nog mooie solitaire bomen in het weiland. Achter de haag grote populieren en wilgen.

Als we wat verder wandelen zien we nog beuken met een bijzondere groei, de toppen zijn dood en daardoor hebben ze de vorm van een kandelaar gekregen. Aan de andere kant van de weg is het landschap totaal anders, een pad door een wei zover je kunt kijken alleen maar gras, net een biljartlaken met nog een boom in het midden en geen bloemetje of vogel te zien. Het laatste stuk hebben we door de bossen gewandeld. Het was een leerzame en gezellige middag.

Stralend Winterweer en een grootse opkomst

AUTEUR EN FOTOGRAAF: MARIO BEKKE

Een verslag van de doorstapwandeling 2026

Wat een prachtige wandeling was het op zondag 18 januari jl.! Onder een blauwe hemel en een stralend winterzonnetje verzamelden meer dan 65 wandelliefhebbers zich om 11.00 uur bij Café Schreurs in Kotten.

De jaarlijkse doorstapwandeling, een gezamenlijk initiatief van natuurverenigingen IVN en KNNV, bleek ook dit jaar een schot in de roos.

Een landschap als een schilderij.

De organisatie was toevertrouwd aan Gerda Beverdam en Mario Bekke, die een prachtige route van iets meer dan 13 kilometer hadden uitgezet. De tocht voerde de wandelaars door de schilderachtige buurtschappen Kotten en Brinkheurne. Het Winterswijkse coulissenlandschap toonde zich op zijn best: glooiende heuvels, kleinschalige bospercelen en karakteristieke Saksische boerderijtjes die als parels in het landschap gestrooid lagen.

Dankzij de lichte vorst van de voorgaande nacht waren de zandwegen, waar de route grotendeels overheen liep, stevig en goed begaanbaar. Een week eerder lag de omgeving nog onder een pak sneeuw, wat de iconische inlandse eik langs de route toen een bijna magische aanblik gaf (zie foto). Deze indrukwekkende eik, met een geschatte leeftijd van bijna 300 jaar staat in Brinkheurne en wordt beschouwd als de oudste eik van de gemeente Winterswijk.

Eik in de winter

Verbinden in de natuur.

De opkomst was overweldigend. Naast trouwe leden van IVN en KNNV mochten we ook veel niet-leden verwelkomen. De uitgebreide aankondigingen in de regio hadden hun vruchten afgeworpen; deelnemers kwamen niet alleen uit de Oost-Achterhoek, maar ook van ver daarbuiten. Dit succes onderstreept hoe deze doorstapwandeling bijdraagt aan de naamsbekendheid en de verbindende kracht van beide natuurverenigingen.

Karakteristiek Saksisch boerderijtje

Gastvrijheid in Kotten.

Halverwege de tocht wachtte de wandelaars een warm onthaal bij "De Tafel van Heerlijk" in Kotten. De geur van verse koffie en thee kwam de groep al tegemoet. Na de eerste kilometers in de frisse buitenlucht werd er volop genoten van de uitgebreide keuze aan diverse soorten cake en overige lekkernijen. Het was een moment van gezelligheid waarbij ervaringen over de route en de prachtige natuur werden gedeeld.

Eik in het voorjaar

Een geslaagde editie.

Midden op de middag keerden de wandelaars met een voldaan gevoel terug bij het startpunt. Met het fantastische weer, de grote opkomst en de prachtige route, kunnen we spreken van een uiterst geslaagd evenement.

"Op weg naar een houdbare landbouw"

AUTEUR: JUDITH KUPPENS

"We staan op het punt", zo zegt John Arink, "om de grootste draai te maken in de geschiedenis van onze omgang met de natuur en de bodem. We moeten wel. Boeren moeten om, consumenten moeten verstandiger leven, de industrie moet anders".

John Arink (links)

John Arink begon dertig jaar geleden al aan dit avontuur. Hij kreeg de kans om uit een drukke boerenomgeving te verhuizen naar Lieveelde, naar de Gastevelddijk. Hij is inmiddels 40 jaar boer, waarvan 35 jaar biologisch. John vertelt gepassioneerd over zijn bedrijf en zijn bedrijfsvoering. Hij wil daar waar het mogelijk is, een natuurlijk systeem volgen. Dat betekent: biologische landbouw, wat inhoudt dat je geen kunstmest gebruikt, geen chemische middelen, het dier respecteert en dus het eigen gedrag laat vertonen. John vertelt: Nederland is een exportland, maar wanneer je goed kijkt zijn we juist fors importerend: We importeren fosfaat, stikstof en kalium. Daardoor hebben we in Nederland een mestoverschot en een stikstofprobleem gecreëerd. Daar komt nog bij: problemen met nitraatuitspoeling, waarbij de waterkwaliteit verslechtert en risico's ontstaan voor de drinkwatervoorziening en verstoring van ecosystemen. En met de huidige veestapel hebben we grond te weinig. Het energieverbruik neemt enorm toe, ook de opschaling is een verspilling van materialen en kapitaal. Kortom, het landbouwsysteem zoals we nu hebben is niet meer houdbaar.

Hoe kan het anders?

John raakte geïnspireerd door het proefschrift van Meino Smit (Wageningen University, 2018) over de duurzaamheid van de Nederlandse landbouw. En daaruit blijkt heel duidelijk met welke inzet van land, energie en grondstoffen de landbouw in Nederland functioneert. John laat aan de hand van zijn bedrijfsvoering zien hoe het anders kan. John heeft 30 ha eigendom (inmiddels hebben ze 100 ha

gepacht van Natuurmonumenten) en 50 melkkoeien. Dat is de zwartbonte koe van Fries- Hollands ras, een sterke en gespierde koe, die weliswaar wat minder melk geeft, maar minder last heeft van allerlei kwaaltjes en daardoor geen antibiotica nodig heeft. Deze koe kan van alleen weidegras melk leveren, zonder krachtvoer. John voert alleen wat rogge bij. Dierenartskosten met deze koe zijn nagenoeg nihil. Verder heeft John 120 jong-vleesvee, 40 varkens en 120 legkippen.

John legt uit: ik heb verbreed, want wanneer je meerdere takken ontwikkelt dan hoef je niet op te schalen met je bedrijf. De verbreding van het bedrijf zit in het zelf 'vermarkten' van vlees, aardappelen en brood van eigen boerderij. De melkveehouderij is de hoofdzaak. En John levert direct aan de consument, 'Direct Marketing', zoals dat wordt genoemd. John heeft 3 zeugen en 60 biggen per jaar. John legt uit: 'Varkens kun je inzetten voor het ploegen van de wei, het zijn afvalopruimers'. De varkens leven in een outdoor systeem, in hutjes. (1 zeug met 20 biggen). Legkippen produceren verse eieren, in de wei met een Hühnemobil (naar Duits model). Kippen kun je hiermee een week voorzien van voedsel en water. In combinatie met melkkoeien kun je kippen goed houden: wanneer je een klaverrijk grasland hebt kunnen ze zich van voldoende eiwit voorzien. Je hebt dan lekkere eieren van grazende kippen. En er zit géén PFAS in de eieren van de kippen, dat heeft John laten onderzoeken.

Van het bedrijf leven 2 gezinnen. Ook werken er 2 parttime medewerkers mee op zijn bedrijf. Kortom, de oppervlakte van het bedrijf en de veestapel is in balans. Ze hebben genoeg mest voor het land en halen voldoende voer voor het vee van het land. Verder doet John ook aan educatie en natuurlijk is er ook nog de Gastronomie, in de Biotel..

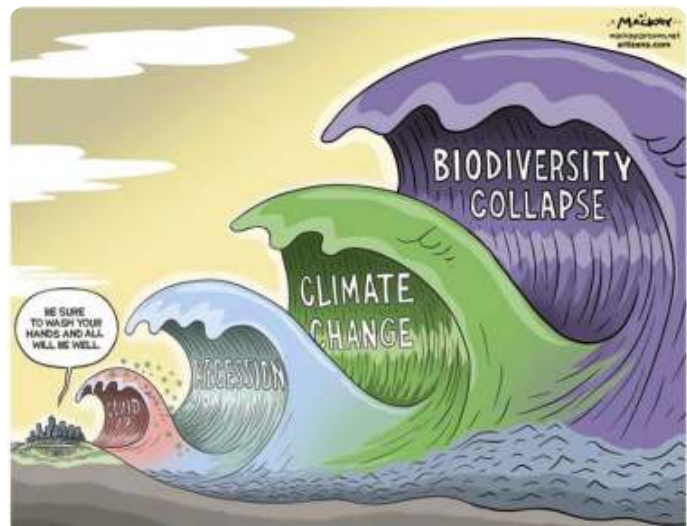
Biotel

John heeft in samenwerking met een architect een Biotel gebouwd van natuurlijke materialen: stro en leem. Co2 neutraal gebouwd. Het is een gastenverblijf waar je kunt overnachten, koffiedrinken of een broodje eten. Ook heeft John een boerderijwinkel: de helft van zijn omzet komt uit deze winkel. De zuivel, de melk van eigen boerderij, wordt verwerkt tot goudse kaas door het bedrijfje 'Aurora', waarbij ongeveer 11 boeren aangesloten zijn.

Hij is voorstander van de regeneratieve landbouw, dus niet alleen verduurzamen en kijken hoe de negatieve impact verminderd kan worden, maar óók het herstel van de natuur bevorderen, gebruikmakend van de natuurlijke processen. Het bemestingssysteem van de natuur berust op composteren, een actief bodemleven en het toevoegen van stikstof via vlinderbloemige planten. Vlinderbloemigen zoals bonen, peulen, klaver (witte en rode) en lupines staan er bekend om stikstof uit de lucht vast te leggen (d.m.v. een bacterie) en beschikbaar te maken in de bodem. Dit kost alleen maar zonne-energie en geen brandstof. Wanneer je geen gif spuit, krijg je vanzelf kruidenrijke mengsels: o.a. cichorei; smalle weegbree, paardenbloem en grasklaver. John teelt granen, peulvruchten en voederbieten voor zijn vee. Zijn koeien krijgen nog wel een beetje krachtvoer in de vorm van rogge en haver. Sinds een paar jaar teelt John consumptieaardappelen. Omdat John geen chemicaliën gebruikt hierbij, kiest hij rassen die goed bestand zijn tegen een aardappelziekte waarbij schimmelgroei kan ontstaan in juli/augustus. Deze kunnen vroeg gepoot worden om zo in juli al een aanvaardbare opbrengst te leveren.

Na de pauze laat John ons aan de hand van dia's en tabellen zien dat het energieverbruik in de landbouw enorm is gestegen sinds de jaren '50. De Nederlandse boer is geen energieproducent meer, maar een energievrager. Dat komt door de vergaande mechanisatie in de landbouw. Dan hebben we het over de automatisering, elektronica en robotisering. Immers, hoe meer je mechaniseert, hoe meer je een energievrager wordt. Doel is om duurzame energie op te slaan voor langere tijd. Denk hierbij aan maanden of seizoenen. Zonne-energie in de zomer hebben we nodig in de winter. Volgens John zou een Basalt-accu die energie kunnen opslaan. Basalt is het meest voorkomende gesteente ter wereld. En bovengronds te vinden. Middels een centraal boiler vat wordt de warmte via opgewarmd water getransporteerd naar woningen. Dit gebeurt al in de Eco-wijk in Boekel. Voordelen: geheel opgebouwd uit duurzame materialen; opslag zomerwarmte voor de rest van het jaar; minder CO2 uitstoot; lagere verwarmingskosten.

Dan gaan we over naar de kunstmest. Kunstmest is een enorme bak met energie om te produceren. Daar kunnen we niet mee doorgaan. Tot de uitvinding van kunstmest en krachtvoer had je stadsbeer en stratendrek: het vroegere rioolslib. Dat waren waardevolle mineralen, die werden uitgestrooid en uitgereden op de akkers. Daardoor werd het akkerland vruchtbaar gehouden. Daardoor kwamen er ook belangrijke mineralen in de voeding. Inmiddels is dat verleden tijd: de mineralen in de voeding zijn enorm achteruitgegaan. De broccoli van 1940 had veel betere voedingswaarden dan de broccoli van nu. John pleit voor dierlijke en plantaardige mest, maar dan in een modern jasje...Kringlooplandbouw op het melkveebedrijf is waar we naartoe moeten, dit in tegenstelling tot de intensieve veehouderij, daar is de relatie met de bodem totaal verloren gegaan. En denk aan de chemische middelen waar zoveel mensen ziek van worden. En dan hebben we

nog de nitraatuitspoeling. Dat is het proces waarbij overtollig stikstof (nitraat) uit meststoffen door regenwater wegspoelt uit de wortelzone naar het grondwater en oppervlaktewater. Dit leidt tot een verslechtering van de waterkwaliteit.

Gelukkig zijn er ook positieve geluiden te horen.

John pleit voor: **Agroforestry** of boslandbouw, een verzamelnam voor landbouwsystemen waarin bewust gestreefd wordt naar het introduceren van bomen en struiken op percelen met akkerbouwgewassen of grasland. Bijvoorbeeld de kippenuitloop wordt gecombineerd met fruit- of houtproductie. Hoogstamboomgaarden die begraasd worden door vee. De bomen geven fruit en hout en de koeien of schapen grazen onder de bomen.

Bij **Strokkenteelt** worden, in tegenstelling tot monocultuur, op een perceel meerdere gewassen in stroken naast elkaar geteeld. Doordat er afwisseling is in gewassoorten, kunnen ziekten en plagen zich bovendien minder snel verspreiden, waardoor er minder gewas-beschermende middelen nodig zijn.

En tot slot valt de naam Wouter van Eck. Wouter is één van de grote pioniers van de **Nederlandse voedselbosbeweging**. Hij is de oprichter van maatschap en voedselbos Ketelbroek en van Stichting Voedselbos Nederland. Wat is dan precies een Voedselbos? Een Voedselbos is een landbouwsysteem gebaseerd op natuurlijke principes en het staat vol met soorten bomen en struiken, die het systeem helpen ontwikkelen. Tegelijkertijd is het een rendabel systeem, omdat er heel veel uit geoogst kan worden, nauwelijks onderhoudswerk kent, geen pesticiden, geen kunstmest nodig heeft. Dieren kunnen erin leven en wij kunnen eruit oogsten. En hiermee sluit John zijn verhaal af en heeft hij ons genoeg stof tot nadenken voor de toekomst van de landbouw in Nederland gegeven.

Het Nonnenven in Kotten

AUTEUR EN FOTO'S: HERMIEN TOEBES-LAMMERS

Enkele weken geleden zijn we met de natuurwerkgroep aan de slag geweest op één van onze favoriete plekken (eigendom van Geldersch Landschap en Kasteelen).

Ik laat jullie zien hoe bijzonder deze plek is! Met de natuurwerkdagen hopen wij de natuurbeleving te vergroten en dragen wij bij aan de diversiteit van het landschap.

Aan in het werk

Het Nonnenven is een bijzonder natuurgebied in het buurtschap Kotten bij Winterswijk. Dit gebied maakt deel uit van het unieke coulissenlandschap van de Achterhoek en staat bekend om zijn rust, natte heide en karakteristieke vennen. Inwoners van Kotten weten waar het ligt en noemen het de Ballastput. De naam Nonnenven is ontstaan na de bezoeken in de jaren '30 door de leden van de NJN Kampen die op Wiltershaar kampeerden.

Wat maakt het Nonnenven bijzonder?

Het is een voormalig hoogveen- en heidegebied, in de volksmond het Kottense veen.

Het Nonnenven ligt aan de Borkense Baan, de voormalige goederenspoorlijn tussen Winterswijk en Borken. Deze was in gebruik tussen 1880 en 1975. Langs het traject liggen voormalige groeven waar materiaal werd gedolven voor de aanleg van het spoor. Nu zijn het ecologisch waardevolle plassen en vennen.

Rond het Nonnenven vind je bijzondere plantensoorten zoals de dotterbloem, de adderwortel, orchideeën en soorten zoals de kale jonker, heidekartelblad en de blauwe knoop. Ook vind je er diverse mossoorten, zoals het veenmos maar ook het zeldzame vetblad, zonnedauw en klokjesgentiaan.

Er is in het gebied rond het Nonnenven ook een rijke vogelpopulatie, de boomvalk, havik, rode wauw en de grauwe klauwier komen hier voor maar ook broedgevallen van raven en oehoe's.

Het Nonnenven in Kotten is door de combinatie van natte heide, schrale graslanden en bosranden een aantrekkelijke plek met wel 25 vlindersoorten. Vooral in het voorjaar en de zomer is het hier genieten voor natuurliefhebbers.

Vlindersoorten die je hier kunt tegenkomen:

- Oranjetipje – in het voorjaar langs bloemrijke randen
- Kleine vuurvlinder – op zonnige, schrale plekjes
- Bruin zandoogje – algemeen op graslanden
- Heivlinder – op open, droge heide
- Kleine vos en atalanta – vaak bij bloeiende planten
- Landkaartje – herkenbaar aan voor- en zomervorm

Door het vochtige karakter van het gebied zijn ook libellen talrijk aanwezig, zo rond de 20 verschillende soorten.

Door de warmteontwikkeling op de oude spoorbaan komen er ook verschillende amfibieën en reptielensoorten voor.

De volgende soorten vinden we hier:

- Zandhagedis – houdt van zonnige, open plekken met zand en heide.
- Levendbarende hagedis – voelt zich thuis in vochtige heide en graslanden.
- Hazelworm – geen slang maar een pootloze hagedis; leeft vaak verborgen in ruige vegetatie.
- Meerdere soorten kikkers

Even pauze

Wanneer zie je ze?

Reptielen zijn het best waar te nemen op zonnige, rustige dagen in het voorjaar en de vroege zomer, wanneer ze zich opwarmen op zandpaden of open plekken. Kikkers in de maand juni. Je kunt dan getuige zijn van een waar kikkerconcert!

Het gebied rond het Nonnenven is ecologisch zeer waardevol:

- Het ven en omliggende natte gebieden vormen een **klein, maar bio-divers ecosysteem**.
- Het gebied functioneert als **broed- en schuilplaats** voor veel soorten.
- Het helpt bij het **vasthouden van water**, wat belangrijk is voor de omgeving.

Het gebied is aantrekkelijk voor wandelaars en natuurliefhebbers die willen genieten van een stukje ongerepte natuur in de omgeving van Winterswijk. Vooral in het voorjaar en de zomer is het er prachtig door bloeiende heide en levendige fauna zoals de bloeiende orchideeën.

Een mooie plek om even helemaal tot rust te komen in het grensgebied van Nederland en Duitsland.

Het werk is klaar

Hoveniersbedrijf:

- Aanleg
- Renovatie
- Onderhoud van tuinen

Groencentrum:

- Ruim assortiment planten
- Gereedschap
- Cadeaushop

Hoerinkstegge 5 Winterswijk Meddo 0543-569302

Dagvlindermonitoring Willinks Weust

AUTEUR: JAN STRONKS

Inleiding

Hoe gaat het met de natuur in Nederland? Om hier antwoord op te kunnen geven zijn door verschillende organisaties in Nederland monitoringprogramma's opgezet om op gestandaardiseerde wijze soortgroepen jaarlijks te tellen. Het gaat daarbij om zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, dagvlinders, nachtvlinders, libellen, mariene fauna, weekdieren, hommels, overige insecten, flora, paddenstoelen en invasieve exoten. Het monitoren van deze soortgroepen gebeurt vooral door vrijwilligers. Sinds 1999 tel ik als vrijwilliger een aantal gebieden voor het Meetnet Vlinders van de Vlinderstichting. In dit artikel wordt één van deze gebieden er uitgelicht, de Willinks Weust.

Het Meetnet Vlinders bestaat sinds 1990 en houdt de populatieontwikkeling van alle Nederlandse dagvlinders bij. Dat gebeurt door het wekelijks tellen van vaste transecten van april tot en met september. Voor een aantal zeldzame soorten worden soortgerichte transecten alleen in de vliegtijd geteld en voor drie soorten zijn de eitjes en/of rupsen makkelijker te vinden en te tellen dan de volwassen vlinders. In 2022 werd op bijna 1500 plekken geteld.

Van 1999 tot en met 2020 heb ik de soortgerichte route Vossenveld geteld. Deze route liep deels door de Willinks Weust. Op deze route werd alleen de kleine ijsvogelvlinder geteld in de vliegtijd van deze soort. Vanaf 2022 tel ik samen met enkele medetellers wekelijks 6 routes in de Willinks Weust vanaf begin april tot eind september waarbij alle soorten dagvlinders geteld worden. In de jaren 2022, 2023 en 2024 werden de routes afwisselend geteld door Piet de Heus, Hilbert de Vries en mij en een enkele keer door Rick Boerboom. In 2025 werd er alleen door Piet de Heus en mij geteld. Voor de komende jaren heeft Rob Lanjouw zich gemeld als medeteller. Als er iemand een keer mee wil lopen tijdens een telling kan dat. Neem daarvoor contact op met mij.

Foto 1 Perceel waar in 2021 de bovengrond is afgeschraapt. Hier en daar zijn stukjes ongemoeid gelaten zoals hier op de voorgrond

De Willinks Weust

De Willinks Weust is een Natura-2000 gebied ten oosten van Winterswijk met een oppervlakte van 51 hectare. Het is een afwisselend gebied en heeft mede door de muschelkalk in de ondergrond en de vele gradiënten droog-nat en voedselarm-voedselrijk een zeer hoge natuurwaarde. We treffen er rijke loofbossen aan met een grote variatie in wilde, autochtone bomen en struiken en daarnaast de meest oostelijke steengroeve, vochtige heide, droge heide, heischrale graslanden en blauwgraslanden.

In de jaren 2020 en 2021 zijn er in het gebied omvangrijke inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. De meest omvangrijke maatregel was het afgraven van de bovengrond van ongeveer 16 hectare grasland. De meeste van deze graslanden waren al jaren uit agrarisch gebruik en waren deels in het verleden opgehoogd met de bovengrond van de kalkwinning in de steengroeven. Daarnaast zijn maatregelen uitgevoerd om het water beter in het gebied vast te houden en is ongeveer een hectare bos gerooid ten behoeve van de ontwikkeling van heide en heischraal grasland. Hierdoor is er voor flora en fauna een betere verbinding tussen de open delen van het gebied ontstaan. Het gerooide bos was hoofdzakelijk begroeid met bomen die hier van nature niet thuishoren zoals fijnspar en lariks.

Foto 2. Kleine ijsvogelvlinder onderzijde

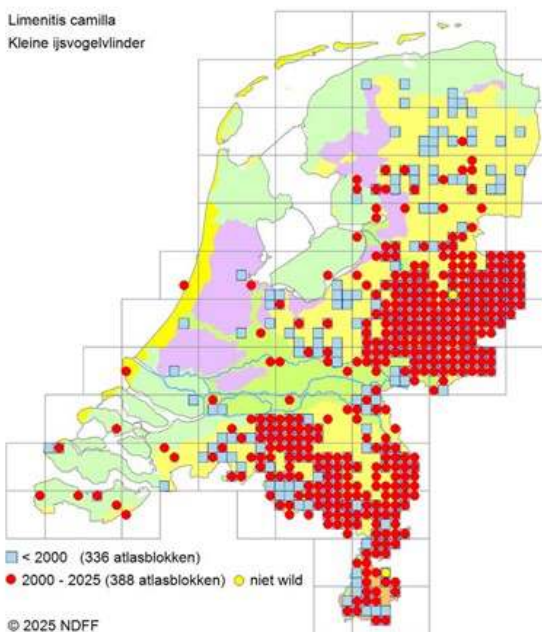

Foto 3. Kleine ijsvogelvlinder bovenaanzicht

Route Vosseveld

De route Vosseveld is een soortspecifieke route waar alleen de kleine ijsvogelvlinder werd geteld. Deze route is geteld tussen 1999 en 2020. De kleine ijsvogelvlinder is een soort van vochtige loofbossen en gemengde bossen waar de waardplant wilde kamperfoelie groeit. Op deze plant worden de eitjes afgezet en de rupsen eten van het blad van deze plant. De vlinders vliegen vooral op open plekken in het bos en langs bosranden. Bij erg warme weersomstandigheden vliegen ze vooral in het bos.

De kleine ijsvogelvlinder was rond het dieptepunt 2000 vrij zeldzaam, maar is daarna weer toegenomen in aantal. Het zwaartepunt van de verspreiding in Nederland ligt in de Achterhoek en Twente. Zie figuur 1. De kleine ijsvogelvlinder staat als 'kwetsbaar' op de Rode lijst van dagvlinders en is beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming.

Figuur 1. Verspreiding van de kleine ijsvogelvlinder in Nederland (bron Verspreidingsatlas NDFD)

De route Vosseveld liep deels door de Willinks Weust en deels door het daaraan grenzende bosgebied de Adamskamp. In figuur 2 is de route weergegeven. De route bestond uit 20 transecten van elk ongeveer 50 meter. De waargenomen vlinders werden per transect genoteerd. Bij het tellen werden de vlinders geteld in een denkbeeldige kooi van 5 meter breed en 5 meter hoog.

Van 1999 t/m 2020 heb ik deze route 61 keer geteld, variërend van 1 tot 4 keer per jaar in de vliegtijd van de kleine ijsvogelvlinder. Zie figuur 3. In totaal is er 3585 minuten geteld, bijna 59 uur. Het streven was om minimaal 3 tellingen per jaar uit te voeren.

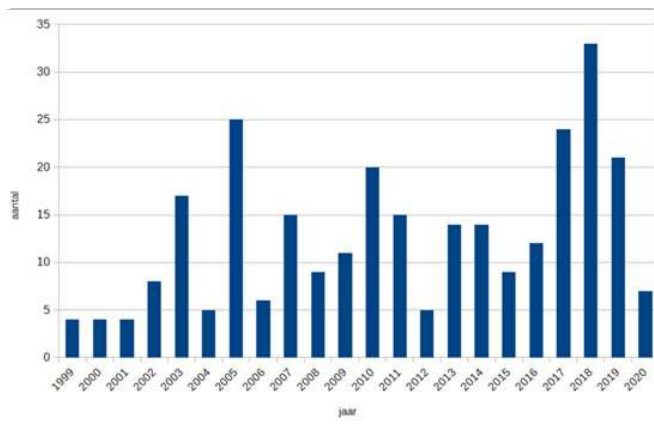
Omdat de weersomstandigheden niet altijd optimaal waren om te tellen wanneer ik daar tussen de bedrijven door tijd voor had, is het niet gelukt elk jaar minimaal 3 keer te tellen. In 2020 heb ik hier het laatst geteld omdat delen van het gebied in 2021 ingrijpend zouden veranderen door natuurherstelmaatregelen. Tellingen in de toekomst zouden daardoor niet meer vergeleken kunnen worden met de tellingen uit de periode 1999-2020.

Omdat niet ieder jaar even vaak geteld is, zijn in figuur 3 de resultaten weergegeven van de tellingen met het hoogste aantal getelde kleine ijsvogelvlinders per jaar. Deze wijze van weergegeven geeft waarschijnlijk het beste beeld van de trend van de kleine ijsvogelvlinder in dit gebied. Figuur 4 geeft de landelijke index weer van de kleine ijsvogelvlinder in Nederland (bron: website Vlinderstichting). Deze index kan berekend worden dankzij de soortgerichte routes die landelijk geteld worden, waaronder de route Vosseveld.

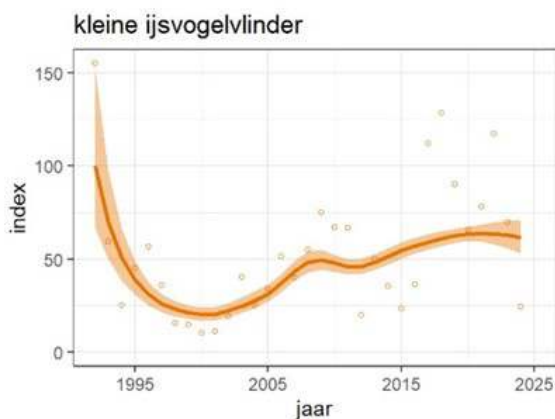
Figuur 3 laat zien dat de aantallen kleine ijsvogelvlinders op de route Vosseveld sterk fluctueren van jaar op jaar. Ook de punten in figuur 4 laten zien dat dit ook landelijk het geval is. Deze fluctuaties worden zeer waarschijnlijk veroorzaakt door de van jaar op jaar wisselende weersomstandigheden. Zowel figuur 3 als 4 laten vanaf 2000 een positieve trend zien.

Figuur 2. De telroute Vosseveld

Figuur 3. Resultaten van de beste tellingen per jaar

Figuur 4. De trend van de kleine ijsvogelvinder in Nederland (bron Vlinderstichting)

De Willinks Weust routes

De routes

In 2022 heb ik samen met medeteller Piet de Heus en de Vlinderstichting in de Willinks Weust 6 algemene vlinder-routes uitgezet. Het leek mij het uitgelezen moment om deze routes op te starten vanwege de ingrijpende inrichtingsmaatregelen die in het gebied zijn uitgevoerd. Wat is het effect van deze maatregelen op de fauna en de dagvlinders in het bijzonder? Deze vraag hopen we door het tellen van de routes te kunnen beantwoorden.

De 6 uitgezette routes liggen in het verlengde van elkaar en worden tijdens een telling alle geteld. De totale lengte van deze 6 routes is ongeveer 4 kilometer. Zie figuur 5 voor de ligging van de routes. Elke route loopt min of meer door eenzelfde natuurtipe.

Figuur 5. De telroutes Willinks Weust

De resultaten

In de periode 2021–2025 zijn de routes 87 keer geteld. In totaal is er 283,5 uur geteld, gemiddeld 3,25 uur per telling. In totaal zijn tijdens deze tellingen 8825 dagvlinders geteld. Per minuut werden gemiddeld 0,52 dagvlinders geteld. In totaal is er een afstand van ongeveer 348 kilometer lopend afgelegd door de tellers.

soort	aantal getelde dagvlinders					totaal			
	jaarmax	jaartotaal							
	2022	2023	2024	2025	2022-2025	2022-2025			
atalanta	5	36	4	3	16	62	26	144	
bont dikkopje	0	1	1	0	0	1	1	2	
bont zandkopje	7	15	31	11	60	50	112	329	
boomblauwtje	35	41	1	5	101	101	1	224	
citroenvlinder	27	70	49	29	132	296	186	780	
eikenpage	3	1	4	3	3	2	5	17	
gehaakelde aurelia	7	5	1	4	27	9	5	55	
groenje	0	0	3	0	0	0	3	3	
grote vos	4	8	2	1	4	16	2	24	
grote weerschijnvlinder	4	1	0	0	4	1	0	5	
keizersmantel	146	160	37	61	750	483	117	300	1650
kleine ijsvogelvinder	20	31	7	10	64	83	16	31	194
landkaartje	11	4	16	11	34	11	36	52	133
bruin blauwtje	4	3	2	5	6	6	2	9	27
bruin zandkopje	69	33	59	81	392	108	201	344	1045
dagpauwoog	164	72	51	14	308	173	113	48	642
distelvlinder	5	1	1	3	17	2	4	13	36
geelsprietdikkopje	33	33	47	31	41	56	58	58	213
gale luzernevlinder	1	0	0	5	1	0	0	14	15
groot dikkopje	14	26	12	9	65	47	36	30	178
groot koochwtje	24	30	6	4	70	68	27	36	201
hoopbesje	9	21	34	8	57	38	60	36	251
icarusblauwtje	19	20	5	74	134	81	24	339	578
kleine parelmoervlinder	3	13	1	0	15	42	1	0	58
kleine vos	8	1	0	0	14	1	0	0	15
kleine vaandvlinder	7	18	3	10	27	103	3	50	183
klein geaderd wtje	36	61	21	36	309	302	149	342	1102
klein koochwtje	18	20	19	10	80	107	32	68	287
koevinkje	17	5	0	48	58	8	20	134	220
kopvingerpage	1	1	0	2	5	1	0	4	10
oranje luzernevlinder	2	0	1	2	6	0	1	5	12
oranjetipje	11	11	11	9	17	34	26	16	93
scheefblauwtje	1	0	0	1	0	0	0	0	1
staartblauwtje	0	0	0	1	0	0	0	1	1
zwartsprietdikkopje	17	4	16	7	35	9	28	25	97
totalen:	2855	2383	1289	2298	8825				

Tabel 1. Samenvatting van de resultaten. "jaarmax" = hoogste aantal tijdens een telling in het betreffende jaar. Groen dagvlinders van bos en struweel. Oranje dagvlinders van grasland

Een samenvatting van de resultaten geeft tabel 1. In deze tabel is per soort de 'jaarmax' opgenomen. Dit is het hoogste aantal individuen van een soort tijdens een telling in het betreffende jaar. Dit getal geeft waarschijnlijk beter de presentie van een soort weer dan het jaartotaal. Bij het jaartotaal is niet voor elk jaar het aantal tellingen in de vliegtijd van een soort gelijk, waardoor je jaren niet helemaal eerlijk met elkaar kunt vergelijken.

Bij een eerste blik op de resultaten valt op dat bijna alle soorten die rond Winterswijk voorkomen in de afgelopen 4 jaar op de telroutes zijn gezien. Alleen het heideblauwtje en de iepenpage zijn niet gezien. De iepenpage komt in het gebied wel voor, maar het geschikte leefgebied ligt niet langs de routes. Op één plek langs route 2 staat een nog jonge fladderiep. Het is te verwachten dat hier in de toekomst bij het ouder worden van deze boom de iepenpage vroeg of laat tijdens een telling wordt gezien. In het gebied komt langs de routes 1 en 4 in potentie geschikt leefgebied van het heideblauwtje voor. Verschillende leefgebieden in het oosten van de gemeente Winterswijk zijn de afgelopen 15 jaar door het heideblauwtje gekoloniseerd. We zijn benieuwd of de Willinks Weust binnenkort aan de beurt is.

Wat het meest in het oog springt bij het bekijken van tabel 1 is dat van de 35 waargenomen dagvlindersoorten de vrij zeldzame keizersmantel het meest geteld is. De keizersmantel was sinds 1980 uit Nederland verdwenen.

Vanaf 2010 is deze soort weer terug in de Willinks Weust en heeft daar een flinke populatie opgebouwd. Het gebied is één van de belangrijkste leefgebieden voor deze soort in Nederland. Samen met de andere hier voorkomende bosgebonden soorten is er in Nederland waarschijnlijk geen ander gebied te vinden waar de bosvlinderfauna zo compleet is.

Foto 4. De keizersmantel, de talrijkste soort op de telroutes

Bij een analyse van de resultaten hoop je dat er een effect te zien is van de inrichtingsmaatregelen die zijn uitgevoerd in 2020 en 2021 in vooral de graslanden. De Rode lijstsoort geelsprietdikkopje lijkt positief te reageren, evenals het hooibeestje en het icarusblauwtje. maar verder is er nauwelijks een lijn te ontdekken, behalve de afname van dagpauwoog en kleine parelmoervlinder.

Eigenlijk is een meetreeks van 4 jaar te kort om uitspraken te doen over trends die samenhangen met inrichting en beheer van het gebied.

Foto 5. Het staartblauwtje werd in 2025 voor het eerst gezien. De tellingen in de komende jaren zullen uitwijzen of dit een blijvertje is

De verschillen die per soort in de afgelopen 4 jaar zijn vastgesteld hangen vooral samen met de (extreme) verschillen in de weersomstandigheden van jaar op jaar, ook voorafgaand aan de meetperiode. De jaren 2018, 2019 en 2020 waren extreem droog. Droogte minnende soorten als de kleine parelmoervlinder namen enorm toe in aantal en verspreiding, terwijl vochtminnende soorten het zwaar hadden.

Het jaar 2021 was vervolgens weer vrij normaal, terwijl 2022 weer extreem droog was. Vervolgens was 2023 weer vrij normaal en was 2024 extreem nat en bovendien somber, regenachtig en koel tijdens de vliegtijd van de zomervlinders. Het aantal vlinders dat in 2024 werd geteld was slechts 45% van het aantal in 2022. Vervolgens was 2025 vooral in het voorjaar erg droog, maar leek de dagvlinderstand weer redelijk hersteld van het extreme natte weer in 2024.

We zijn benieuwd wat de tellingen in de komende jaren

UW ADRES VOOR VERKOOP EN ONDERHOUD VAN UW TUINMACHINES

Eibergsestraat 199 | 7481 HJ Haaksbergen
T: 0545 221297

Ode aan de lente

AUTEUR: ELLEN VAN DEN ADEL

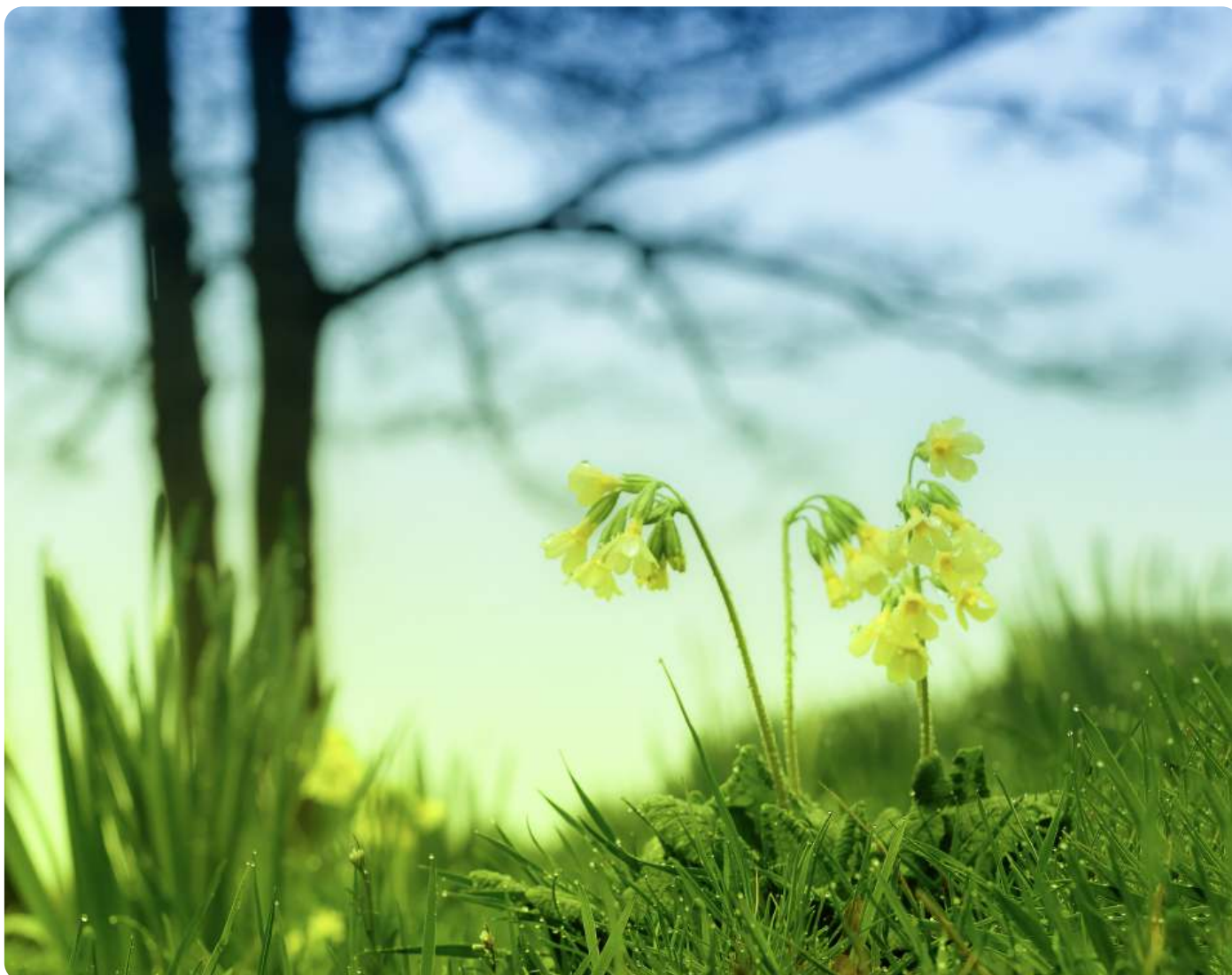
Het gezegde "maart roert zijn staart" stelde de Natuurkiekers die op 14 maart op fotosafari gingen op de proef. De dag ervoor was het nog prachtig lenteweer en de dag erna ook. Toch was het bijzonder om met elkaar op pad te gaan, regenpakken aan, helder frisse kleuren in het landschap door de regen en druppels die weerspiegelden. Het werd een mooie Ode aan de Lente, die in aantocht is. Zo voelde het voor de Natuurkiekers.

De fotosafari vond plaats op landgoed Hackfort in Vorden. Een prachtige plek waar veel voorjaarsbloeiers te vinden zijn. We vroegen de Natuurkiekers om een mooie foto in te leveren met daarbij een korte tekst om de ervaring van onze fotosafari te delen.

Pieter Dorrestein - kasteel Hackfort met slanke sleutelbloem op voorgrond

De dag zelf was een regenachtige, sombere, kille zaterdag. Zo'n dag waarbij je nog even de dekens tot aan je neus optrekt i.p.v. je bed uit te springen. Buienradar gaf voor de hele dag tot ver in de middag lichte - tot matige regen aan. Niet direct een dag voor een 'Ode'. Maar goed ingepakt tegen de regen, met handschoenen aan, zijn we toch op pad gegaan. Uiteindelijk werd het een unieke dag om te fotograferen. Met druppels op de grond, in het water en op de planten ontstond er een wat mysterieuze sfeer die het vastleggen zeker waard was.

Ria Groot Zevert - Slanke Sleutelbloem

***Bij kale takken,
werken kleurrijke bloemen
aan een nieuw begin***

Marianne Lubbers - Middelste Sneeuwroem

Wilfred Lubbers - Kleine Sneeuwroem

Voor mij is de lente 'Licht, Kleur en Warmte'

'Het moment zijn dat alles opnieuw begint'

Thea Croese - Vingerhelmkruid

Ellen van den Adel - lenteklokje

Wout Rouwmaat - Sporenkapsel op mos

Voor mij voelt de lente als een nieuwe kans om tot bloei te komen. De natuur laat mij voelen dat ik onderdeel ben van haar cyclus. In de winter wil ik me graag terugtrekken en nadenken over wat het voorgaande jaar mij heeft gebracht. In de lente zie ik nieuwe mogelijkheden en een nieuw begin voor mooie ervaringen. Onze fotosafari's zijn daar zeker onderdeel van. Elke keer als ik met de Natuurkijkers op pad ben geweest, voel ik met energie en voldaan. Ik heb met mensen gepraat, ik ben stil geweest, ik heb tussen het gras gelegen en heb me onderdeel gevoeld van de natuur.

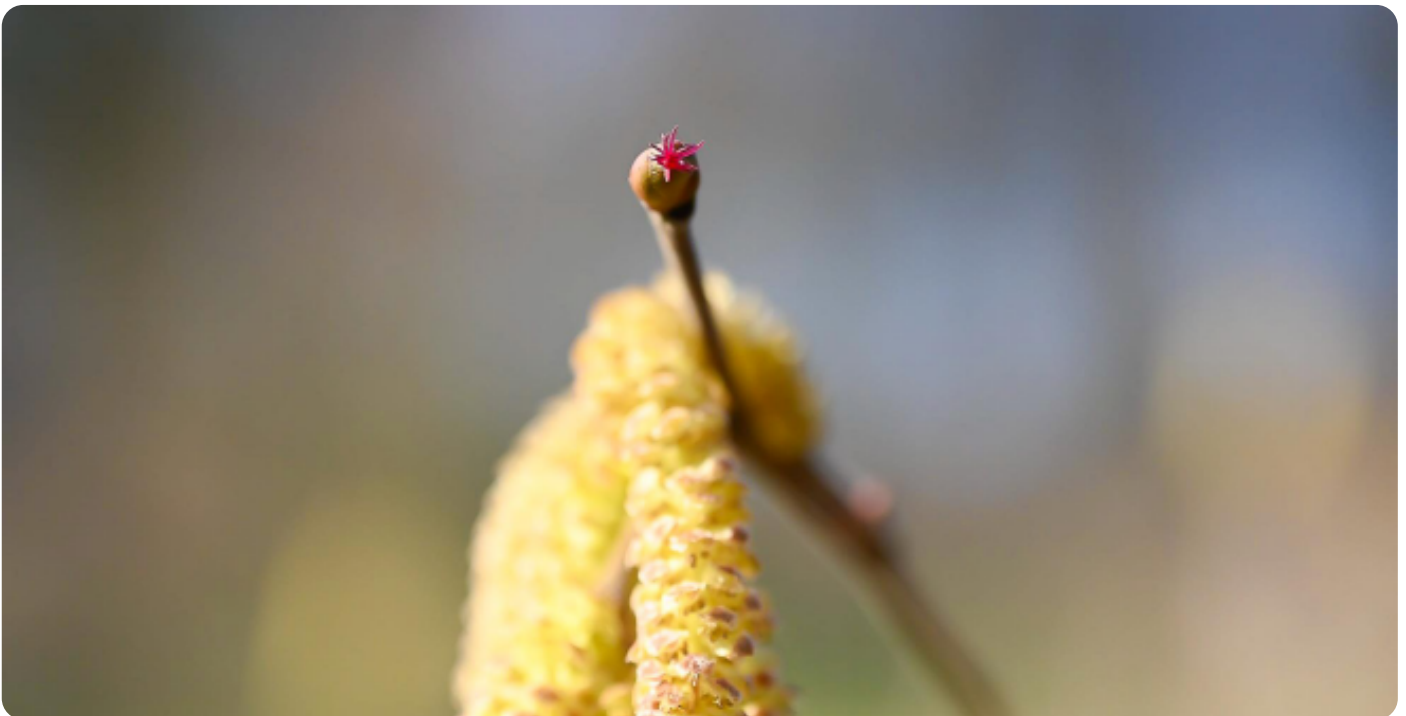
Ik ben nu twee keer mee geweest met de Natuurkijkers en zie nu dingen in de natuur die ik hiervoor als ik in het bos wandelde niet had opgemerkt of had gezien. Wat is het toch prachtig om detailgericht te kijken en daarnaast ook te leren wat we zien. Dat maakt het nog werkelijker en is het een miniatuurwereld vol leven.

Ook de Natuurkiekers die niet bij deze fotosafari konden zijn, hebben hun Ode aan de Lente ingestuurd.

Marese Ornee - krokus

Op één van de eerste prachtige lentedagen in februari barstte de natuur uit haar voegen, een uitnodiging om te gaan fotograferen in het zonnetje, onder luid gefluit van de vogels.

Feike Beunk - Hazelaar

Als je goed zoekt tussen de lichtgele katjes van de hazelaar, kun je ook de vrouwelijke bloemen met kleine rode stempels vinden.

Met de (K)NNV ontstond natuurbeweging

Ron Krabben vond dit artikel uit Natura maart 2026 ook interessant voor niet-KNNV leden.

Veel hedendaagse natuurorganisaties hebben ergens hun wortels in de in 1901 opgerichte (K)NNV. De belangrijkste vertakkingen aan de KNNV-loot.

Tekst: Michiel Bussink en Wanne Roetemeijer Beeld: Mariëtte Boomgaard

De leden van de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging (NBV) en de Nederlands Entomologische Vereniging (NEV), beide opgericht in 1845, deden vooral wetenschappelijk onderzoek. Nadat eind negentiende eeuw de Amsterdamse leraren Heinsius, Heukels, Heimans en Thijssse biologische kennis gingen populariseren, ontstond daarmee de behoefte aan een algemene natuurorganisatie. Aldus geschiedde in 1901: na de oprichting van enkele plaatselijke natuurhistorische verenigingen, zag op 27 december de Nederlandsche Natuurhistorische Vereniging het licht (sinds 1951 Koninklijk). Achteraf gezien ontstond daarmee een belangrijk deel van de Nederlandse natuurbeweging: vanuit de NNV werd in 1905 de Nederlandse Vereniging voor Behoud van Natuurmonumenten opgericht.

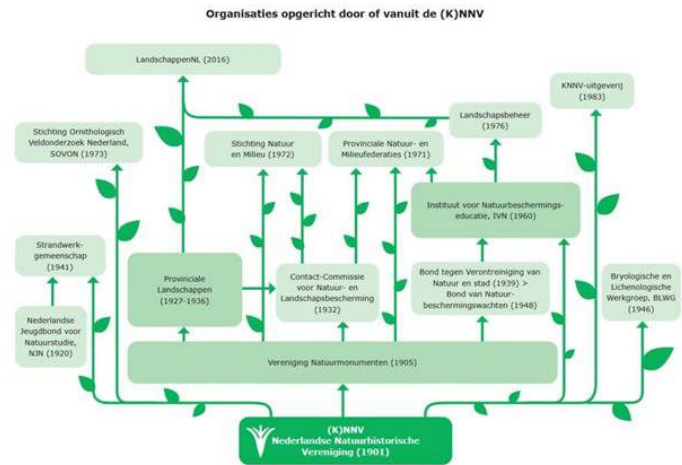
Onder aanvoering van Natuurmonumenten ontstond vervolgens tussen 1927 en 1936 een groot deel van de Provinciale Landschappen. Op hun beurt legden Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen mede de basis van het samenwerkingsverband Contact-Commissie voor Natuur- en Landschapsbescherming. Daaruit groeiden begin jaren zeventig van de vorige eeuw Stichting Natuur en Milieu en de Provinciale Milieufederaties.

In 1938 nam de (K)NNV het initiatief tot oprichting van de Bond tegen Verontreiniging van Natuur en Stad (later Bond van natuurbeschermingswachten) waaruit in 1960 het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) ontstond. Heel lang was er een "personele unie" tussen beide organisaties doordat de voorzitter van de (K)NNV ook voorzitter van de Bond, c.q. het IVN was.

Aanvankelijk vreesde de (K)NNV concurrentie van de in 1920 opgerichte Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN), later werd er juist veel samen opgetrokken. "Oude sokken" (ex-NJN'ers) werden vaak (K)NNV-lid en samen richtten de organisaties bijvoorbeeld in 1941 de (nog steeds bestaande) Strandwerkgemeenschap op. Ook de Byrologische en Lichenologische Werkgroep (sinds 2024 zelfstandig) en Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON) werden mede door KNNV'ers opgericht.

Dit is geen volledig overzicht. Er zijn nog wel meer dwarsverbanden en vooral in de eerste jaren ook personele overlappen tussen allerlei natuurorganisaties. Hoe dan ook, de KNNV heeft verschillende nakomelingen gekregen, die op hun beurt voor nieuwe spruiten zorgden.

Zo is er een veelkleurig landschap van natuurorganisaties gegroeid, met elk hun eigen specifieke rol om natuur te bestuderen, behouden en beleven.

Meer informatie over samenhang KNNV en IVN via deze link:

[https://knnv.nl/kennisbank/80 jaar Koninklijke Natuurhistorische Vereniging - 1981 - KNNV](https://knnv.nl/kennisbank/80%20jaar%20Koninklijke%20Natuurhistorische%20Vereniging%20-%201981%20-%20KNNV)

vastgoedpro

Huis verkopen? RGO!

Informeert geheel vrijblijvend naar de mogelijkheden, wij helpen u graag!

RGO makelaars
voel je thuis

Singelweg 2 7101 MH Winterswijk T 0543 531 880
info@rgomakelaars.nl www.rgomakelaars.nl

Project: "Kijk op exoten"

AUTEUR: REDACTIE

De KNNV werkt samen aan het project Signalering Exoten van het Team Invasieve Exoten dat op initiatief van de NVWA (Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit) is opgestart.

Exoten zijn dieren en planten die niet van nature in ons land thuishoren en schade kunnen aanrichten.

Waarnemers spelen een belangrijke rol in het veld als het gaat om het signaleren van potentieel invasieve exoten.

In dit project heeft de KNNV afgesproken dat zij haar leden zal informeren over specifieke soorten via haar nieuwsbrieven, website en in Natura.

De nieuwsbrief roept op om exoten te melden op www.telmeel.nl en op www.waarneming.nl.

Leden van de KNNV kunnen zich abonneren op de Exoten-nieuwsbrief via: www.ravon.nl/nieuwsbriefexoten. Kijk op Exoten wordt dan automatisch toegezonden.

Kijk op Exoten

Jaargang 14 (1), nummer 52

Maart 2026

Halsbandparkiet > pag. 14

Amerikaanse stierkikker > pag. 12

Exotische paddenstoelen > pag. 8

Exotische waterplanten > pag. 10

Chinees gestreepte boomeekhoorn > pag. 16

en verder...

Landelijk aanvalsplan invasieve exoten	pag. 2
Pacifische zeepok	pag. 4
Reuzenhoornaar	pag. 6

Kijk op Exoten wordt vervaardigd in het kader van het Signaleringsproject exoten van de NVWA.

Agenda

Tenzij anders aangegeven betreffen het activiteiten van de afdeling IVN en KNNV Oost-Achterhoek.

Zaterdag 18 april 2026 IVN NMA

Bioblitz bij Urtica De Vijfsprong.

Start: 10.00 uur.

Locatie: Urtica De Vijfsprong, Reeoordweg 2, Vorden.

Aanmelden verplicht: homme@planet.nl.

In 2,5 uur zoveel mogelijk soorten planten, insecten, bomen en andere organismen registreren. Alles wat je nodig hebt is een smartphone of tablet met de App Obsi-identify.

Zondag 19 april 2026

Wandeling: Zwillbrock.

Start: 14.00 uur..

Startpunt: Parkeerplaats voorbij Barockkirche in Zwillbrock.

Zaterdag 25 april 2026

Veldbiologische excursie: Vogelzang in Notarisbos olv E. van Dijk.

Tijd: 07.00 - 09.30 uur,

Startpunt: Parkeerplaats hoek Notarisbosweg/Wandersweg, Winterswijk-Meddo bij het picknickbankje.

Maximaal 15 deelnemers.

Aanmelden: app/sms T. Croese 06-14063024.

Verrekijker en vogelboek aangeraden.

Zaterdag 2 mei 2026

Veldbiologische excursie: Voorjaarsflora, oud bos rond Ratumsebeek en Tanckingsbos olv H. Meens.

Start: 14.00 uur,

Startpunt: Parkeerplaats brug over de Ratumsebeek kruising Ratumseweg.

Maximaal 15 deelnemers.

Aanmelden: app/sms T. Croese 06-14063024.

Zaterdag 9 mei 2026

Natuurkijkers: Fotosafari Needse Achterveld, Neede.

Start 09.00 uur.

In principe alleen voor leden KNNV/IVN (maximaal 15 deelnemers).

Niet leden ter kennismaking: € 5,00.

Aanmelden: natuurkijkers.achterhoek@gmail.com.

Zaterdag 9 mei 2026

Workshop wildplukken olv Cornelia Riegler en Maria Wielens.

Tijd: 10.00 - 12.30 uur.

Locatie: Kruidenhof te Mallum, Mallumsemolenweg 39, Eibergen.

Zaterdag 9 mei 2026 IVN NMA

Wandeling Urtica/Enzerinck.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Urtica De Vijfsprong (Reeoordweg 2, Vorden)..

Bijzonderheden: Terrein soms wat lastig begaanbaar, honden niet toegestaan.

Zondag 10 mei 2026

Plantenwerkgroep: Planten herkennen aan hun bladeren, Masterveld olv G. Beverdam.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats Kössinkweg, zijweg (zandweg met vrijliggend fietspad) van de Kremersweg, ingang van het natuurgebied van GLK.

Alleen voor leden IVN/KNNV, aanmelden niet nodig.

Zondag 17 mei 2026

Wandeling: Boerenland.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats 't Dorpshuus IJzerlo, Thijsweg 19, Aalten.

Dinsdag 26 mei 2026 IVN NMA

Lezing: Spinnen - Een fascinerende wereld.

Door: Peter Laan.

Aanvang: 19.30 uur.

Locatie: Kulturhus Vorden (Raadhuisstraat 6, Vorden).

Zaterdag 30 mei 2026

Plantenwerkgroep: Voorjaarsbossen Ahaus/Coesfeld olv T. Croese.

Start: 11.00 uur.

Per auto verzamelen bij De Storm, Haitsma Mulierweg 11, Winterswijk.

Alleen voor leden IVN/KNNV.

Aanmelden: app/sms T. Croese 06-14063024.

Zaterdag 6 juni 2026

Plantenwerkgroep: Heidenhoelsevloed, natte graslanden, moerasbos en boomkijkers olv T. Croese.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats Jolinkdijk, zijstraat en ten zw van Nijmansdijk, Halle.

Alleen voor leden IVN/KNNV, aanmelden niet nodig.

Zaterdag 13 juni 2026

Plantenwerkgroep: Inventarisatie natuurontwikkelingsgebieden olv t. Croese.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats Lebbebrug, Lebbebruggedijk 25, Borculo.

Alleen voor leden IVN/KNNV.

Aanmelden: app/sms T. Croese 06-14063024.

Zondag 14 juni 2026 IVN NMA

Wandeling in het gebied tussen Geesteren en Gelselaar.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Café Restaurant Baan, Dorpsstraat 6, Geesteren.

Parkeerplaats: Bij de kerk en/of café-restaurant Baan.

Zaterdag 20 juni 2026

Natuurkierers: Fotosafari Muggenhoek, Winterswijk-Ratum.

Start 09.00 uur.

In principe alleen voor leden KNNV/IVN (maximaal 15 deelnemers).

Niet leden ter kennismaking: € 5,00.

Aanmelden: natuurkierers.achterhoek@gmail.com.

Zondag 21 juni 2026

Wandeling: Koolmansdijk.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats Koolmansdijk direct na de kruising met Storckhorsterdijk, parkeerplaats links.

Dinsdag 23 juni 2026 IVN NMA

Lezing: Mijn 1000 soorten tuin.

Door: Luc Hoogenstein.

Aanvang: 19.30 uur.

Locatie: Stadshuis Lochem, Markt 3, Lochem.

Zondag 28 juni 2026

Veldbiologische excursie: Natuurontwikkeling langs de Berkel olv G. Beverdam.

Start: 14.00 uur,

Startpunt: Parkeerplaats Zuid Rekkenseweg bij stuw/-brug/zandvang.

Maximaal 15 deelnemers.

Aanmelden: app/sms T. Croese 06-14063024.

Zaterdag 4 jul 2026

Landschapsbeheer: Start zomersnoei knotwilgen.

Start: 09.00 uur.

Werkgroepleden ontvangen de locatie via de mail.

Zaterdag 11 juli 2026

Geologische fietstocht.

Fietstocht langs de geologische hoogtepunten van Winterswijk.

Start: 13.00 uur (Duurt maximaal 4 uur met stops tussen-door).

Maximaal 20 personen.

Startpunt: Wordt bekend gemaakt na aanmelding.

Aanmelden: carolien.nijhuis@icloud.com (2 dagen van te voren!).

Zaterdag 11 juli 2026

Plantenwerkgroep: Gevarieerd heideterrein met ven in Detersbos olv E. van Dijk.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats halverwege Sceurvorenweg bij het zitbankje, Winterswijk-Meddo.

Alleen voor leden IVN/KNNV.

Aanmelden niet nodig.

Zondag 12 juli 2026 IVN NMA

Belevingswandeling: Bosbeleving Sterrenbos Ampsen. Aanmelden is verplicht, er is plaats voor maximaal 30 deelnemers.

Start: 8.00 uur.

Startpunt: Kruising Oude Lochemseweg / Laan Ampsen in Ampsen

(kom zoveel mogelijk op de fiets).

Bijzonderheden: Terrein soms wat lastig begaanbaar, soms staan we lang stil

en paden zijn niet altijd even egaal, honden niet toegestaan.

Zaterdag 18 juli 2026

Natuurkierers: Fotosafari Hagenbeek Barchem.

Start 09.00 uur.

In principe alleen voor leden KNNV/IVN (maximaal 15 deelnemers).

Niet leden ter kennismaking: € 5,00.

Aanmelden: natuurkierers.achterhoek@gmail.com.

Zondag 19 juli 2026

Wandeling: Geneeskrachtige planten en kruiden..

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats Kruidenhof te Mallum, Mallumsemolenweg 39, Eibergen.

Zaterdag 26 juli 2026

Veldbiologische excursie: Beekdalflora rond de Vennevertlose beek olv R. Schadd.

Start: 14.00 uur,

Startpunt: Parkeerplaats de Vennevertlosebeek boij de Moezenbrinkweg, Ratum.

Alleen leden IVN/KNNV, aanmelden niet nodig.

Donderdag 6 augustus 2026 IVN NMA

Avondwandeling in Ampsen.

Start: 19.30 uur.

Startplaats: Parkeerplaats Laan Ampsen 1 (bij het Sterrenbos) in Laren.

Bijzonderheden: Aanmelden niet verplicht, maar wordt wel gewaardeerd.

Terrein soms wat lastig begaanbaar. honden mogen niet mee.

Zaterdag 8 augustus 2026

Plantenwerkgroep: Heischrale graslanden. ven en natuurontwikkeling in Noorddijkerveld olv A. Mulder.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats ingang drinkwaterpompstation aan de Haarweg, Neede.

Alleen voor leden IVN/KNNV.

Aanmelden niet nodig, honden niet toegestaan.

Zondag 16 augustus 2026

Wandeling: Willinks Weust.

Start: 14.00 uur.

Startpunt: Parkeerplaats Steengroeveweg, parkeerweide tussen Sibelco en ingang Oehoepad.

Zie ook de actuele agenda's op:

www.ivn.nl/oost-achterhoek

www.knnv.nl/oost-achterhoek

www.ivn.nl/afdeling/noord-midden-achterhoek

Luuk Temming

BOOM EN GROEN

- Verwijderen van bomen op moeilijk bereikbare plekken d.m.v. klimtechnieken.
- Boomonderhoud met hoogwerker
- Snoeien van (monumentale) bomen.
- Onderhoud van natuurelementen zoals houtsingels en de fruitboomgaard.
- Gevelde boom aan planken zagen met eigen zaagmachine

Luuk Temming
Boom & Groen
Schatbergstraat 55
7131 AP Lichtenvoorde

T 0544 - 84 21 52
M 06 - 28 778 183
E info@luuktemming.nl
I www.luuktemming.nl

*Voor al uw
bomenwerk*

Begin ook met composteren!

Het handige composteer-systeem van EcoTe geeft u de mogelijkheid om uw groenafval eenvoudig te verwerken tot een geweldige bodemverbeteraar: Compost!

Er zijn bakken verkrijgbaar voor alle formaat tuinen. Vraagt u ons gerust naar wat er zoal mogelijk is. Meer informatie en prijzen via: info@ecote.nl

www.ecote.nl

Fijn bezaagde planken en balken
Zitbanken / tafels
Picknickbanken
Sokkels

Haardhout
Rasterpalen
Kastanjehout

Kom bij ons langs en ruik/voel de producten!

Houthandel Nijweide
Kottenseweg 158
7115 AE Winterswijk

+31 (0)630520200
info@houthandelnijweide.nl
www.houthandelnijweide.nl

Houthandel
Nijweide

